

BÖRZSÖNYI HELYKÖN

Irodalmi, művészeti, természetbarát folyóirat

V. évfolyam 11. szám, 2010. november

"Áldjon meg az Isten mindenkit, aki az áldatlan magyar ugart tördeli."

Bartha István: Türelemüveg (részlet)

Tartalom:

- 3. o.: Csönd-fájdalommal;** (Ketykó István verse)
- 4. o.: Szél-csend;** (Pongrácz Ágnes verse)
- 6. o.: Az utolsó gyertyák;** (Elbert Anita verse)
- 8. o.: Megalázott boldogtalanság;** (Szajbely Zsolt írása)
- 10.-11. o.: Önvallató; Óhaj;** (Csáky Károly versei)
- 12. o.: Kantár nélkül;** (Székács László verse)
- 14.-15. o.: A kopasz egér, meg a fia;** (Kovács T. István írása)
- 16.-29. o.: Nagybörzsöny szakrális emlékei;** (Csáky Károly képes helytörténeti írása)
- 30.-32. o.: A boríték;** (Kő-Szabó Imre írása)
- 34.-35. o.: Őszi szél Halottak Napján;** (Ács Bódog írása)
- 36.-43. o.: Regék, legendák, történetek Balassagyarmat térségéből. III. rész;** (Végh József írása)
- 44.-49. o.: Megbékélés;** (Pribojszky Mátyás írása)
- 50.-65. o.: Bemutatjuk: Bartha István türelemüveg-készítő;** (Karaffa Gyula riportja)
- 66. o.: Halottak napja;** (Hörömpő Gergely verse)
- 68.-69. o.: Könyvajánló;**
- 70.-72. o.: Programajánló;**
- 73.-74. o.: Pályázatok;**
- 75. o.: Impresszum;**

E havi lapszámunkat **Bartha István** türelemüveg-készítő tárgyainak fotóival díszítettük. Köszönet az alkotónak a képek közlési jogáért. A Szerk.

KETYKÓ ISTVÁN

Csönd - fájdalommal

*“Szerelmes ölekezéseiben elfelejti
az ember a szirénák hangját. A fáj-
dalom hangos sikolyait.”*

(Madár János)

Mindig csak a fájdalom.

Hol maradnak a szerelmes ölekezések...?

Csak a fájdalom.

Utána csak a tört pohár vágta sebből

lassan szivárgó vér:

Csönd.

Csak a kutyák bánatos vonítása;

útszéli pléhkrisztus előtti halk ima -

és megint a fájdalom,

de már hangos sikollyal;

vágóhídra vonszolt bárányok zokogása

a hóhér részeg vigyora

és a tört pohár vágta sebből

lassan szivárgó vér - - -

Hol maradnak a szerelmes ölekezések...?

PONGRÁCZ ÁGNES

Szél-csend

Mostanában
kezdem komolyan venni magamat - néha,
szörnyűség ez,
mert elbohóckodtam eddig az életem.

Tik-tak, tik-tak jár az óra,
Szent Mihály sosem ül fel a lóra.
Tram-tram, tram-tram fuvoláznak,
széna színe van a sárgaháznak.

Mostanában,
ha vizet viszek a kutyámnak,
belelefetyelnék hirtelen.

Néma hegyoldal - az ófalu ködben, a szél se nevet
Néma hegyoldal - a nap süti rajta a sírhelyemet

Mostanában
beteg viharok szállnak erre,
körben zeng, villámlik,
ám a sötét felhőkön eső nem terem.
Mostanában örülök ennek,
mert az idén háromszor kaptunk már jeget.

Fekete kendőn a lámpafény táncol,
óvatlan függöny-árny ring a koponyán.
Porladjon a csont is!
Ne gyászoljon senki,
engem az Isten fog ölelni odaát.

Mostanában
gyengéden gondolok a túlvilágra,
ott biztosan minden csak szép és jó lehet,
annyira szörnyű itt -
egyszerre lépném át
mindhárom viharvert énelemet.

Messze a böglyök sírnak a réten,
gyűjtik a szénát, roskad a boglya,
jéghideg éjről álmodom éppen,
ócska a lánc itt, senki se fogja.

ELBERT ANITA

Az utolsó gyertyák

Ma lobognak a lángnyomok
Az erdőben, megannyi puszta
Rom, az utolsó gyertyák égnek
A kezemben, s körmömre ég
A fájdalom, elhalt csatában
A dicső, most szedik össze
Bordáit, rákos sejtek szórt
Velejében ég szívem, lohadni
Nem mer hírem, s hogy itt
Vagyok, én tudom csupán,
Nyögő betűvetések alatt.
Nem tudom a jövőt, s nem is
Érdekel, ugyanis harmatos
Egek cukorrajzolataiban
Megnyugszik a szívem,
A természet ugyanis lakozik,
Maga fölé emelkedik, és sír,
Mert az emberek felégetik
Ősi bolygójukat: a Földet.
Dobog a tömegsíron a szó,
S mikor szövegembe kerül,
Máris csenddé válik, mivel
A tömeges pusztulásra nincsen
Fogalom, a fenyőfából gyantát
Csorgatok elő, ezzel írom meg
Majd titkos írásomat, melyet
Nem tudja elolvasni senki
Emberfia, a betűk nyomában
Kapirgálhat néhány ember,
De ragacs helyett mást nem
Észlel szövegemben, a jelentés
Örökre szétszóródott, megfejteni
A versemet nem lehet, öt lépést
Előre, kettőt balra, s majd lefelé
Mintegy tíz lábnyira van a kincs,
A betűfejtő, ám ide csak a szavak
Mögött lévő gondolatok hangoltsága
Van leírva, a szavakat nekünk kell
Kitalálni, mely egész embert kíván.
Sok léket vert már a századok hajnala,
Ám most az alkonyhoz ért az idő,
S mielőtt itt lenne a vég, még megnézem,
Hogyan pislákolnak az utolsó gyertyák.

SZÁJBELY ZSOLT

Megalázott boldogtalanság

Festett örömtől piruló vásznak, békét sóvárgó síkos vérfolyamok, antipódus fényességben fürdőző szobor-alkatú emberek, a Gondolat parázsként izzó hatalmának minden anyagi megnyilatkozása: hangtalan léptekkel haladva lépjétek át az éberség amorf határvonalait! A török hegyén vöröslő emlékezet, mint dögvész előtti percekben ég felé nyújtózó látomás, észrevétlen oldódik fel a monszunok hatalmát éltető sártengerek pikkelyé száradt, súlyos valóságában.

Égi tükör-csarnokok érzéksalódásaitól felhevült lelkek terebélyesednek kavargó fűszálak közé hullajtott szavaink elszenesedett tetemei felett. Tömjénmérget lélegezve hittük rendíthetetlen bizalmunk érzéki megnyilvánulásával azt az éji árkadok fölé tornyosuló pogány totem-illúziót, mely a kialvatlan arcok nyugtalan gyűrődéseiből ragyogott át gőzölgő agyag-homlokunk hajszálnyi repedésein. Ágyunkra hajítva borzadva néztek üres szemeink felfoghatatlan mélységeibe a fuldokló tegnapok viasz-sekrestyéjében felejtett hajdani arcvonások. A hanyatlás porhanyós humusz-méhében, mágikus hajnalok fényét szomjazva, megfogant egy borostyán belsejébe vízionált napéjegyenlőség.

Ó, Te partra vetett pirkadat! Te tettek nélkül tettetett, velőt-marcangoló unalom! A mennybolt rozsdás kapuinak fémes nyikorgása végtelen ezüstszikrákat szórt szét az orgona-vallomásoktól terhes gótikus dómok belsejében. A pergamen arcokra mázolt érzélem-freskók mögött a hideg mindenségbe torkolló üresség élteti önnön fájdalmát. Emlékszel még a tekintetnyilak misztikus kereszteződésére, arra a soha el nem feledhető pillanatra, mikor a látványt szomjazó szemek találkozásából óriási feszület növekedett a tavak mozdulatlan felszíne fölé, s a tölgyek lehullott levél-csolnakjaiba ülven távoli földrészek felé eveztek az ellopott érintések búskomor lovagai? Oh, balga Sors! Könnyed keleti selyemként hullott ki szánkból a búcsúzás csillámló gyémántja, s az orkánná lett sóhajok elfűjták a megfeneklett órákat.

Ó, Te céltalan utakká hazudott unalom-vértü undor! A sarkpontok lebegő kristály-szellemi sorolják most az egek érdemtelen érdemeit, s szürke kagylóba zárt pillantásomat, mint falánk Kharübdisz az óvatlan hajókat, örvény-torkába taszítja a hasztalan imára kulcsolt kezek megalázott boldogtalansága...

CSÁKY KÁROLY

Ö n v a l l a t ó

Nyomulnak elő-
re
törtető
vigéce-
k,
s szorulnak
egyre
utaknak szélére,
kik csak
félni mernek.

Önjelölt vitézek
csörtetnek harcosan,
mi meg
némán
állunk
a gyorsuló időben;
jutunk lassan
körökön s határon
kívülre.

Ó,
merünk-e
fájdalmunkban
szisszenni
leg-
alább?

(2005)

Óhaj

Mondd,
barátom,
mitévő legyek,
hogy jókedvre derüljön
benn a világ,
ne fájjon senkinek
a töviskorona;
ne tépjem
sebem,
s hadd legyek
inkább a
türelem ura.

Békíts ki minket
ellenségeink-
kel,
ha izzad is
a tenyér
kézfogás előtt.

Szálljon ide
Isten trónja mellől
minden szárnyas szeráf,
s játssza égi hangszerén
az új haza himnuszát.

2010. május 14.

SZÉKÁCS LÁSZLÓ

Kantár nélkül

biz' Isten, ha lenne szalmám,
marokra venném, és ígérném,
a végén lecsutakolom az életet,
csak vágtaessen velünk,
ne fájjon és hajoljon közelebb

ahogy pőrén sem ültem még lovon,
úgy szavát most sem zablázhatom,
mert csak rokonszagát érzem,
és tudom, pej szeretne lenni,
a törhetetlen, szabad gondolat

csak a percek harmadik szeme
látja nyergünk alatt a tajtékot,
mélyülő feltöréseink rojtjait,
a nyershús takarót, ... de tovább

vágtáink már nem vernek port,
a patkók sem szikrát, és az utat
nézegetjük, a télbe kapaszkodót

KOVÁCS T. ISTVÁN

A kopasz egér, meg a fia.

Jön Béla, megáll a kertkapu előtt és beköszön: -Na,kijöttél? Mit csinálsz, mit dolgozol?

-Gyere be, meglátod -válaszolom neki és megyek, hogy a lakatot levegyem a láncról. Mert már nem a kerítésen átszólva társalgunk, mint a megismerkedésünk első napján, ami néhány évvel ezelőtt történt, ugyanitt. Azóta mindenféle témáról szót ejtünk, csak a politikáról nem, mert azt ő ki nem állhatja. Bőségesen akad mondanivalónk enélkül is, a szőlő ápolásáról, a málnagyökereket pusztító pajor elleni védekezés fortélyairól, s részletesen az időjárásról való megfigyeléseinkről, az egészségünkről, amire nagyon kell vigyáznia neki is, mert leszázalékolt nyugdíjas. Egy korábbi nagy balesete miatt csínján kéne bánnia a fizikai munkával, különösen a mindenféle új, vibrációt okozó gépekkel nem szabadna dolgoznia, de hát élni is kell valamiből, ugye. Mert az a kicsi nyugdíj nem sokat segít a háznál. Ezért aztán időnként még fűnyírást is vállal a motoros kaszájával. Karcsinak, a fiatal szomszéd fiúnak persze mondogatja, hogy ne üljön a taktorra, mert megjárhatja. Az is akkor szenvedett balesetet, mikor az erdőn fakivágást vállaltak és rádőlt a súlyos, nagy tölgyfa, alig tudták megmenteni az életét. Ám egy év elteltével mintha mi sem történt volna, fuvarozik, szántást vállal a masinájával, pedig sokszorosan veszélyeztetett. Még epilepsziás is. Zsebében hordja a gyógyszert, hogy ha jön a baj, gyorsan használhassa. Szabad embertípus ő is. Afféle hazardjátékos. Nem bírja a kötöttséget. Akkor sem menne el valamilyen üzembe, ha hívnák. Neki ne dirigáljanak. Inkább gazdálkodik, magánzó módjára.

Béla bejön a telekudvarba, leveti a hátáról a környéken használatos, vesszőből font hátikosarat, és kezét fogunk. Látom, nem siet. Állunk az udvarban. Én meszelőt tartok a kezemben. Mondom, hogy a vegyszertárolót igyekszem rendbe tenni, de nem leszek vele kész, mert fogyóban a meszem. Majd másnap hozok a városból.

-Minek hoznál? - kérdezi. -Van nekem. Gyere át. Adok én.

-Ugyan-szabadkozom- mert Béla mindig akar valamit adni és már nem győzöm viszonzni a sokféle szívességét. Most is mutatom neki, hogy nézze, ott nő a kövérré hízott muhar a kapu előtt. Azért nem kaszáltam le, hogy vihesse a malacoknak, mert azok nagyon szeretik.

Mind a ketten úgy vagyunk vele, hogy semmit sem szeretünk elfogadni viszonzás nélkül. A fészerünk építéskor az udvarán félre rakott használt cserepet adott a tetőfedéshez, csak úgy, ingyen. Mire én a kiszáradt gyümölcsfákat vágtam ki és adtam oda, hogy vigye, pótolja a téli tüzelőt. Mert errefelé, ahonnét a város házai csak messze, a völgyben távol elszórt dobozkáknak látszanak, nincs gázvezeték, se vízvezeték, se iskola, de persze élelmiszer és háztartási bolt sem. Még jó, hogy a bányatelep és a város között rendszeres az autóbuszjárat. Azzal járnak az emberek bevásárolni. Ilyenformán a napi útiköltségük is növeli a háztartási kiadásokat. Akik itt nőttek fel, itt folytatják a felnőtt életüket, innét járnak el dolgozni, ha éppen van munkájuk. Ha meg nincs, ügyeskednek, ahogy tudnak. Szalagtelkeiken termelik meg a malacnak, a baromfinak való takarmányt, zöltséget visznek megrendelésre a városi családoknak. A kisnyugdíjas özvegyasszony nagy csapat kacsát nevel és ad el, ő is rendelésre levágva, gondosan megkopaszitva, házhoz szállítva.

Bármilyen múlt századiak is itt az életkörülmények, akkor sem költöznének be a városba, ha módjukban állna. Nekik itt, ez a dombok és völgyek periférikus, tájképileg igen szép vidéke az otthonuk. A gyermekeik is ide térnek haza minden nap az iskolából. Ez a környék mindenképpen egy külön világ. Tetőkre rögzített parabola antennákat látni a környékbeli házakon,de azt nem sejtem, hogy könyvet olvasnának, vagy netán újságot hozna valahová a motorbiciklivel furikázó hegyipostás. Az elbeszélés, legendázás, anekdotázás itt a régebbiről megmaradt műfaj. Azt művelik a szomszédolás, a férfias itókázás közben. A történetek elbeszéléséből a mezei állatok megfigyeléssel szerzett ismerete is felsejlik, meg a régebbi múlt, ahogy Béla elbeszéléseiből megérezem.

-Gyerekkoromban székérral jártunk az újpesti piacra, zöltséget árulni. Vittünk gyümölcsöt, tyúkokat, tojást, ami a kicsike gazdaságban összejött -meséli- Gyönyörű, szép lova volt apámnak. Olyan értelmes volt az a jószág, hogy azt sem kellett neki mondani; Hó! Megállt az útkereszteződésben. Tudta, mikor kell elsőbbséget adni. Nem ütköztünk mi soha az autókkal. Hazafelé is jobban ismerte az utat, mint én. Rám bízhatta apám, ha egyedül kellett bemennem vele, mikor ő nem ért rá. Egyszer is így volt, de akkor kicsit megijedtem, mert amint szóltam neki, hogy: Na, Laci, ne! Hát nem indult. Csak toppantott egyet-kettőt, állt és várt.

-Mi lesz most? Hogy megyek én ezzel haza? -estem kétségbe. Volt ott egy újpesti fiatalember, aki nagyon szerette azt a lovat. Tudta már, mikor vagyunk a piacon, hol a mi helyünk és minden alkalommal hozta neki a kockacukrot. Magyarázgatott neki. Egy kis idő múlva aztán most is megjelent és amikor a Laci meglátta, nyerítve üdvözölte. Az meg akkor is beszélt hozzá. A nyakát veregette és maréknyi kockacukrot adagolt a szájába, amit a mi lovunk látható gyönyörűséggel ropogtatott el a nagy fogaival. Mikor aztán így végeztek, a fiatalember megsímogatta a ló pofáját és azt mondta neki: -Na, mostmár hazaviheted ezt a gyereket. És láss csodát! Valóban. A szekér megmozdult, elindultunk hazafelé.

-Szereted az állatokat? -kérdezem Bélától.

-Én igen. Az állat olyan, hogy ha jól bánnak vele, kezes lesz.

-Veszem észre. Jár ide egy gazdátlan kismacska. Amint megsejti, hogy itt vagyok, már bújik elő valamelyik bozótból. Mindig adok neki ennivalót. Már olyan szelíd, hogy meg is lehet simogatni. Be szoktam engedni a szobába, hadd ellenőrizze, hogy nem bújik-e meg ott valami féreg. Megpróbálom majd felvinni a tetőtérbe is, hátha elmenekül előle a cseréptető és a hungarocell lemez közé beköltözött pele.

-Azt csak ne kergesd el.

-Már miért ne?

-Mert jobb, mint a macska. Kipusztítja az egereket, nem tűr meg semmiféle más idegen rágcsálót.

-Az lehet, de szétrágja a hungarocell betéteket.

-Akkor meg szóljon hangosan az ének - neveti el magát Béla és azt tanácsolja: -Azután is hagyd bekapcsolva a rádiót, amikor hazamész. Mert ökelme nem szereti a zajt, és elmegy. Csak ezt a műveletet időnként meg kell ismételni, mert egy idő után visszatér, mivel nagyon ragaszkodik a szállásához.

-Azért én nem marasztalnám.

-Ugyan már! Nálunk meg vadászgörény lakik. De már egészen házias.

-Hát, az hogy került oda?

-Jön egyszer az asszony és azt mondja: Te! Valami dörömböl a szekrényben.

-Tán véletlenül bezártad az egyik macskát.

-Az nem lehet -azt mondja- Itt áll kinn a tornácon minden macska. Nahát, erre én kinyitottam a szekrényajtót, de úgy, hogy mindjárt az elém tartott zsákba szaladjon bele az a valamiféle hívatlan látogató.

Azt mondja az asszony, na, akkor vidd el innét a háztól jó messzire, hogy vissza ne jöjjön.

-Dehogy viszem -mondtam. Volt az udvaron egy tyúkoknak való ketrec, oda bezártam. Aztán vittem neki egy kis húst, megette. Hússal persze nem győzném. Azóta eszik azt, amit mi eszünk. Nappal a ketrecben alszik. Éjjelre kiengedem, de nem megy el a háztól.

-Naháát!-csodálkozom, de a következő pillanatban egy kicsit meginog bennem a bizalom, és inkább azt gyanítom, hogy Béla úgy szeret mesélni, mint azok az emberek, akik az alapján valós történet kedvéért jócskán hozzáadják még azt a többletet, amit szinte maguk is elhisznek. Ez a meggyőződés erősödik meg bennem akkor is, amikor Béla az újabb történetbe kezd bele. Ez már olyan, mint a népmese. Ezért hallgatom szívesen.

-Szeretem az állatokat, na. Az egyik télen meg, képzeld, bejött hozzánk két összefagyott egér. Az öregről már egészen lekopott a szőr. Teljesen kopasz volt. Jött vele a fia is. Látszott rajtuk, hogy nagyon elfáztak odakint, valahol a havas mezőben. Nem féltek azok semmitől sem, hanem azonnal bebújtak a jó meleg sparherd alá. Tudod, az olyan beépített, ami alatt van egy lyuk. Ott húzták ki a telet. Mindig adtam nekik búzaszemet. A macskákat nem engedtem be. Nehogy megegyék az albérlőinket.-neveti el magát és rámnéz, a szememből azt fürkészve, hogy hiszem-e ezt a történetet.

-Hát, aztán, mi lett a vendéglátás vége?

-Tavasszal kivittem őket a lucernásba. Na! Megyek is mert így nem haladok-veszi vállára a hátikosarat és elköszön.

-Én meg megyek bekapcsolni a rádiót. Hátha elmegy a pele.

CSÁKY KÁROLY

Nagybörzsöny szakrális emlékei

Kis falutörténet

Nagybörzsöny egyike azon Hont megyei községeknek, melyeket még Szent István ajándékozott az egyháznak. Története azonban ennél jóval régebbi, hisz már a *késő bronzkorban* erődített település volt itt, a *római korban* pedig bányákat is műveltek a közeli hegyekben. A bányászat aztán a magyar állam első évszázadaiban is nagy jelentőséggel bírt, s Börzsöny gazdag településsé, mező-, illetve bányavárossá vált.

Nagybörzsöny a vidék legszebb fekvésű faluja, melyet az Ipoly völgyéből, a Vámosmikola-Ipolytölgyes közti főúttól kelet felé letérve, a mintegy 120 méteres szintkülönbséget leküzdve közelíthetünk meg. A község nemcsak földrajzi elhelyezkedésénél fogva nevezhető méltán az Ipoly mente és a Börzsöny gyöngyszemének, hanem lenyűgöző műemlékei miatt is. Közülük kiemelkedik a három katolikus s az egy evangélikus templom. (Csáky, 2003:48-51)

Az Árpád-kori Szent István-templom

A falu nyugati részén, az Ipoly felé forduló magasabb dombon áll a középkori templomépítészet csodálatos példája, a magyar vidék egyik legszebb falusi temploma. A Szent Istvánnak ajánlott *román stílusú* Isten háza a 13. században épülhetett, két periódusban. Először a keletelt szentély és a hajó készült el, majd pedig néhány évtizeden belül a tömör torony. Az építmény befelé keskenyedő ablakaival és „mértani formájával” kis erődítésre emlékeztet. A templomot körülvevő *kőfal* és ennek kapuja 1632-ben épült. Egyébként e templom építési dátumát illetően az irodalomban is találkozhatunk különböző adatokkal. Az *Esztergomi Főegyházmegye* című kiadványban azt olvassuk, hogy ez a „*XI-XIII. században épült*”, s 1632-1636 közt és 1907-ben renoválták. (Hegedüs-Tóth, 2000:56) A *Katolikus Lexikon* szerint „*Szent István király temploma 1220 körül épült. A tatárdúlás (1241-42) után újjáépítették, ekkor készült a karcsú, ikerablakos, homlokzati torony és a szentély díszes főpárkánya*”. (Diós, 2004:483-83)

A templom nyers kockakövekből és mészből készült. *Dercsényi Dezső* így ír róla: „*Magas dombgerincen, messzire láthatóan, a mai községen kívül az Ipoly völgy széles tája felett áll. Zárt jellegű tektonikus felépítésével, vörösszürke trachit falainak gondos kvaderteknikájával, jó arányaival a román stílusú falusi templom eszményképe*”. (1958:500) *Félköríves szentélye* keletelt – s mint a műemléknyilvántartóban olvassuk – „*két pálcával keretezett résablakkal, ezek közül csak a keleti eredeti állapotban*” (Dercsényi, 1958:500) A román építészet markáns példája a félköríves szentélyen körülfutó *kőpárkány*, melynek ívsorát egyszerűen megmunkált *férfifejek* díszítik. *Tarján G. Gábor* említi, hogy a félkörív falát díszítő *13 boltíves fülkében* egy kivételével „*lógó bajuszú, mongoloid vonásokat mutató fejek láthatók*”. A hagyomány szerint ugyanis a tatárjárás idején 13 tatár merészkedett a falu közelébe, melyek közül tizenkettőnek levágták a fejét, s csak egy tudott elmenekülni, az ő fejének maradt meg az üres fülke. (Tarján, 1986:3-6) A templom egyetlenegy falazott *oltára* az apszisban áll, s „*a többretegű meszelés esetleg román oltárt rejt*”. (Dercsényi, 1958:501)

A *nyeregteretős hajó* északi fala ablak nélküli, „*a délin elég magasan három, keskeny tölcserablak*” látható. A román építészet további markáns emléke a hajó *déli kapuja*. A félköríves bejárat bemélyített *timpanonja* hatkaréjos ívnyalakkal díszített. A hajó belső szintje három lépcsőfokkal alacsonyabb, mint a jelenlegi külső szint. A „*megnyúlt arányú hajót*” *sík mennyezet* zárja le. Nyugati oldalán 15. századi *szemöldökgyámos kapu* vezet a toronyaljba. A templomnak újabb kori műkölemez padlózata van. A hajót és a szentélyt *félkörívű diadalív* választja el egymástól. A *keresztelőkő* az 1200-as évekből származik. A *Szent István-képet* a bányásztemplomból hozták át ide. A barokk keretes képen, mely feltehetően a 17. század végén készült, Szent Istvánt piros királyi palástban látjuk, amint a Szentháromság előtt térdel, s Szent István vértanú jelenlétében felajánlja a koronát. Közeliében a kék palástos Szűzanya, aki felé a király a börzsönnyi Szent István-templom makettjét nyújtja. A Szentkorona térdénél van egy piros számolyon. A *Szent István király-szobor* és a korona másolata újabb kori alkotás, egy helyi fafaragó készítette.

A szentélyben és a hajó falán a *barokk vakolat* alatt középkori falképek maradványai kerültek elő. *Köpöczi Rózsa* művészettörténész közlése szerint a festésnyomok és a felszentelési keresztek a 13. században, a torony építésének befejezésekor kerülhettek a falra. Egyelőre ezeket csak konzerválták.

A *torony* négyzetalapú, háromemeletes építmény. Nyugati oldalán egykor bejárat volt. Az első emelet ablak nélküli, felette „sakktabla-fríz“. A második és a harmadik emelet választópárkány nélküli. Mind a négy oldalon egy-egy oszloppal, trapéz idomú vállkövel ellátott ikerablak van. A torony alatti előcsarnok *dongaboltozatos*. (Dercsényi, 1958:501)

A román építészet gyönyörű nagybörzsönyi emléke, amely szinte érintetlen állapotban maradt az utókorra, az 1950-es években süllyedni kezdett. 1992-ben életveszélyessé nyilvánították. 1993-ban a megmentés érdekében Vámosmikolán Németh Péter Mikola kezdeményezésére létrehozták a Szent István Király Alapítványt. A munka eredményeként 1996-ban Sedlmayr János főépítész tervei alapján megtörtént a helyreállítás, s a templom újra látogatható. Az egykori plébániatemplomban ma már nem tartanak rendszeres istentiszteleteket. De itt végzik a gyászmiséket (a templom körül hajdan temető is volt), s a nem mindennapi hangulat végett sokan tartanak itt (további vidékről is) esküvőt, keresztelőt.

A középkori bányásztemplom

Nagybörzsöny közepén, a Pánholc-hegynék is nevezett domb északnyugati lankáján, egy magas teraszon áll a község másik, torony nélküli, keletelt *gótikus temploma*, amit itt csak bányásztemplomnak neveznek. Nem csoda, hisz az ide telepített német bányászok építették ezt, az újabb kutatások szerint már a 13. század első felében, tehát csaknem egyidőben a Szent István-templommal. A *Katolikus Lexikonban* olvassuk, hogy „*A betelepítésekkel Nagybörzsöny központja a völgybe tevődött át, az ún. bányásztemplom köré, mely plébániatemplom lett. Az 1250 körül épült templom szentélyét megnagyobbították, sokszögzáródású, csillagboltozatos lett, a hajót nyugati irányba bővítették. Kapujának csúcsíves, gótikus pálcátagos kőkerete is ekkor készült, fölötte, a tengelyétől balra csúsztatva, 1417-ből való bányász címer*“ látható. (Diós, 2004:483) A templomot először *Szent Miklós* tiszteletére szentelték, majd a *Fájdalmas Szűz* lett a védőszentje. Egy ideig a protestánsok is használták, mígnem végleg visszakerült a katolikusok tulajdonába. Ma egy héten egyszer tartanak itt istentiszteletet, s már nem plébániatemplomként funkcionál.

A község honlapján olvasható, hogy a templom eredetileg egy kisebb hajóból és egyenes záródású szentélyből állt. (<http://www.nagyborzsony.hu/banyaszt.htm>) A templomhajót és a gótikus szentélyt a 15. században meghosszabbították, s egy sekrestyét is építettek az egyik oldalfal mellé. A *Dercsényi-féle műemlékleírásban* azt olvassuk, hogy „*A nyolcszög három oldalával záruló szentély és a hajó támpilléres. A szentély délkeleti támpilléren oroszlán*“ látható. (1958:509) A szentélyt „*egyszerű profilú fali párkányból induló félköríves*“ *diadalív* választja el a sík gerenda mennyezetű hajótól. A *csillagboltozatos* szentélyből *szemöldökgyámos* ajtó vezet a sekrestyébe, ahol egy régi gyóntatószéket is őriznek.

Az *oltárról* azt írják a műemlékjegyzékben, hogy az „*eredetileg gótikus kő stíppessel. A menzán az 1779-ben említett rokokó stílusban fából készült tabernákulum egy-egy térdeplő angyal szobrával, az ajtón domborműben kehely*“. (Dercsényi, 1958:509) Sajnos, az átalakítások során a régi berendezés több darabja is eltűnt. Megmaradt viszont a 15. századi kő *szentségháza*, amely valójában egy „*körtalapzaton fejezetes csavarmenetes oszlop. A négyszögű fülkét mindkét oldalán csavart talapzatú kis oszlop keretezi. (...) Hasonlít a bakabányai templom hasonló alakú, de gazdagabb díszítésű szentségházához.*“ (1958:509)

A *keresztelőkút* már a harmadik ilyen szakrális tárgya a templonak, az 1800-as évekből való. Fából készült, rovátkált kisméretű medence, vörösréz betéttel.

A templom többszöri átépítéséről tanúskodnak a *hajó* falai is. Mint olvasható: „*A homlokzat egyszerű oromfalán vízszintes párkány, alatta középen pálcátagos csúcsíves bejárat, A bejárat felett 1417-ből való bányászjelvény.*“ (1958:509) Az északi falon két nagyobb és egy kisebb méretű, szegmentíves formára alakított ablak s egy kisebb méretű gótikus bejárat van. A templomból a régi festmények közül több átkerült a mai plébániatemplomba. Itt van még viszont az ország legrégebb, működő *hordozható orgonája* az 1700-as évekből. Ugyancsak itt van az 1950-es években előkerült régi *cserépkályha*, amely ma is üzemképes. A hajóban látható az a szép *egyház történeti kiállítás*, melyet *Kalácska atya* rendezett. Itt állították ki a régi miseruhákat, kelyheket, misekönyveket és Oltriszenség-tartókat. A szép *Jézus- és Mária Szíve-szobor* szintén a régi templomi emlékek közül való. A *stációk* újabb kori alkotások.

A Szent Miklós plébániatemplom

A 16. században Nagybörzsöny lakosságának jelentős hányada tért át az evangélikus hitre, s egy ideig a Szent Miklós tiszteletére emelt bányásztemplomot is elfoglalták. 1690-ben a település hűbérese, az esztergomi érsek felvidéki katolikus jobbágyokat telepített a helységbe. A megnövekedett látszámú katolikusok számára a közben visszaszerzett és átalakított középkori gótikus templom is kicsinek tűnt, ezért *Batthány József érsek* 1782-ben letette alapkövét az új plébániatemplomnak. A tágas *barokk templom*ot 1788. május 6-án benedikálták *Szent Miklós* tiszteletére.

Amint az egyik honlapunkon olvassuk: „*A faluközpontról délre, a templomdombon magasodik a plébániatemplom a maga 38 méter magas, óraparkányos homokzati tornyával. Külső összképében domináló az erőteljesen kiülő főparkány. A főhomlokzati középrizalit a téglalap alakú bejárattal és a kosárirves kórusablakkal a főparkány magasságáig enyhe ívvel előreugrik. Az előlött a homlokzat síkjába visszahúzott torony két oldalán dísztelen, egyszerű oromfal csatlakozik. A tornyot középen nyújtott gúlasíak zárja.*“

A nagyméretű *egyhajós* templom belső tere tágas és világos; a hajó hossza 22, szélessége 13, belmagassága 11 méter. A hajó háromboltozatos *csehsüvegboltozattal*; belső terében meghatározó az *erős kiülésű, körbefutó parkányzat, melybe toszkán pilaszterek torkollanak*“. Az *orgonakarzat* dongaboltozatos. Az *orgona* egyidős a templommal: 2 manuállal, pedálsorral és 21 regiszterrel. A hajó *mennyezeti festése* „*ornamentikába ágyazott egyházi szimbólumokat (oltáriszentség, kereszt stb.) ábrázol*“. A *festmények* nagyrésze 18. századi alkotás, s a bányásztemplomból került át ide. A hajóba lépve, az első boltszakaszban baloldalt *Szent Margit*, jobboldalt *Szent Imre* ovális keretű vászonképe látható. Imre fehér hercegi ruhában, piros palástban térdel a Madonna előtt. Jobb kezét szíve felett tartja, bal kezében lilium van, s lábánál a korona látható. A kép alatt áll *Páduai Szent Antal szobra*. Antal fehér kordával átkötött barna szerzetesi ruhában van, jobb kezében kenyérral, balján a fehér ruhás Kisjézust tartva, aki két kezével egy szent könyvet fog. A *Jézus Szíve-szobor* fehér ruhában, bordó palástban ábrázolja a Megváltót, amint két sebzett kezével közrefogja szívét. Emögött látható a bányásztemplomból átkerült 18. századi jó minőségű, sötétebb tónusú *Szenháromság-kép*. Ugyancsak a bányásztemplomból való *Szent József képe*. Előtte áll *Árpád-házi Szent Erzsébet szobra*. Erzsébet bordó ruhában, sárgás palástban látható, fején fehér fátyollal és koronával, jobb kezében kenyérral, baljában rózsákkal. Az evangéliumi oldalon látjuk a *Szeplőtelen Boldogasszony* 18. századi képét. A Jelenések könyve alapján a *Napbaöltöztetett Asszonyként* ábrázolták, piros ruhában, kék palástban, jobb kezében liliummal. Előtte áll a *Mária Szíve-szobor*. A Szűzanya fehér ruhában, kék palástban áll előttünk, fején fehér fátyollal. Két kezével szívét fogja közre. A szószék közelében látható a falon a *Szent Annát, Joáchimot s a kis Máriát* ábrázoló, a 18. század második feléből származó kép. Mögöttük a háttérben angyalokat látunk. Joáchim kékesfehér ruhában, piros palástban áll. Anna ölében könyvet tart, mellette Mária piros ruhában. A hajó jobb oldalán rokokó keretben láthatjuk a *Krisztus megkeresztelkedése festményt*. Szintén 18. századi alkotás. Jézus mögött egy angyal fehér leplet tart. János vizet önt a keresztelt fejére, bal kezében kereszt van. Fent a Szentlelket szimbolizáló galambot látni. A *Pietá-festményen* a Szűzanya piros ruhában, kék palástban van, feje körül glóriafénnyel. Jobb kezével az ölében fekvő, fehér lepelbe takart halott Jézus vállát fogja.

A *szentély* csehboltozatos. A *főoltár* „*sarkofágidomú kő stipes*“; tabernakuluma copf stíliú, faragott anyagokkal, angyalfejekkel és puttókkal. Ajtaján lapos domborműben az emmausi jelenet. A menzán rokokó, copf és klaszicista stíliú faragott gyertyatartók. A szentély falán látjuk az 1700-as évekből származó, nagyméretű oltárképet, amely *Szent Miklós apotheozisát* ábrázolja. A bal oldalon az *Utolsó vacsora* fetsményét látni. A 17. századi munka szintén a bányásztemplomból kerülhetett ide. Van még a templomnak *Szent Imre* és *Szent Teréz*, valamint *Szent József- és Madonna-szobra* is.

A *szószék* famunka, rokokó díszítéssel. A kosár középső mezején a *Jó Pásztor* domborműve, a hangvetőn *istenszem és galamb* alakja látható. A templomnak négy harangja van.

A klasszicista evangélikus templom

Nagybörzsöny lakosságának evangélikus része – mint említettük is – a 17. században, illetve a 18. század elején egy rövid ideig a bányásztemplomot használta. A Türelmi Rendelet után nyílt lehetőség arra, hogy saját templomot építsenek, amely aztán 1787-re lett kész. Isten eme hajléka azonban az 1843-as nagy tűzvészben megsemmisült. Ez idő táj volt a falu evangélikus káplánja *Szeberényi János Mihály* (1825-1915) egyházi író, későbbi selmecbányai líceumi tanár, akinek nagy érdeme volt abban, hogy a leégett templomot némethoni ismeretsége révén sikerült gyorsan újjáépíteni. (Csáky, 2003:53)

1852 szeptemberében így felszentelhetők a Börzsöny-patak partján álló homlokzat előtti tornyos, egyhajós, klasszicista templomot. A *Belcsák Károly* tervei alapján készült épület *homlokzata* hármas tagolású. A kétemeletes torony földszintjén van a bejárat négyszögletes kerettel, felette kisebb félköríves ablakkal. Az emeleti részen mind a négy oldalon egy-egy félköríves ablak látható. A homlokzaton órapárkány is van. A hosszfalakon kétrészes klasszicista párkány fut, felette három-három széles, félkör alakú ablakkal. Belső *csarnokszerű tere* monumentális jellegű, háromboltozatos széles dongával és kettőzött párkánnyal. (Dercsényi, 1958:512)

Oltára klasszicista stílusú. Az *oltárképet* két oszlop keretezi, *Pesky József* festette 1850-ben; *Jézus Mária Magdolnának való megjelenését* ábrázolja. Ez Melich András és Éva ajándéka. A kép mellett *Mózes és Pál apostol szobra* látható. A *színes abalküvegek* 1942-ből valók, a Norvégiából származó Gregersen család ajándéka. A *szószéket Luther szobra* díszíti. (<http://www.nagyborzsony.info/evtemp.htm>)

Szagrális kismelékek

Nagybörzsönynek általában kevesebb szabadtéri szagrális kismeléke van, mint a többi Ipoly menti településnek. A *templomdombi kereszt* a plébániatemplom déli oldalán látható. Anyaga kő, akárcsak a korpuszé is. Szárvégei legömbölyítettek, felirata olvashatatlan, csak az 1816-os évszám vehető ki. Hasonló korú és anyagú a *központi temetőkereszt* is. Láthatunk a temetőben egy újabb *vaskeresztet*, sárgára festett öntöttvas korpusszal. A hajdani sírjeleket, illetve sírkereszteket érdemes lenne alaposabban is feldolgozni.

Amikor az 1960-as években a bányásztemplomot Sedlmayerné Beck Zsuzsa tervei alapján helyreállították, elkészült az az új *harangláb* is, amely a korábban megsemmisült három haranggal felszerelt építményt pótolta. (<http://www.nagyborzsony.hu/banyaszt.htm>) A falu közepén áll a *világháborús emlékmű*. A magas obeliszk oszlopot az 1914-1918-as háborúban elesett hősök emlékére állították, tetején turulmadárral, rajta az országcímerrel.

Irodalom:

Csáky Károly: A Dunától a Szitnyáig. Komárom, 2003

Dercsényi Dezső, szerk.: Magyarország Műemléki Topográfiája V. Pest megye műemlékei I. Budapest, 1958

Diós István, főszerk.: Magyar Katolikus Lexikon. Budapest, 2004

Hegedűs András – Tóth Krisztina, szerk.: Esztergomi Főegyházmegye. Esztergom, 2000

Tarján G. Gábor: Nagyborzsöny történetéből. Dunakanyar, 1986/2. 3-6.p.

Weboldalak

<http://www.nagyborzsony.hu/banyaszt.htm>

<http://www.nagyborzsony.info/evtemp.htm>

A nagyörzsönyi Szent István templom (Csáky Károly felvétele)

A templomot körülvevő fal (Csáky Károly felvétele)

A templom szentélye (Csáky Károly felvétele)

A szentély csillagboltozata (Csáky Károly felvétele)

A szentély keleti ablaka (Csáky Károly felvétele)

A Szent Miklós plébániatemplom (Csáky Károly felvétele)

Árpádházi Szent Erzsébet szobra (Csáky Károly felvétele)

A Szent Miklós templom fájdalmas képe (Csáky Károly felvétele)

Az evangélikus templom (Csáky Károly felvétele)

Az evangélikus templom főbejárata (Csáky Károly felvétele)

A bányásztemplom északi és nyugati oldala (Csáky Károly felvétele)

KŐ-SZABÓ IMRE

A boríték

A Budai úti kiskocsmában volt a törzshelyük, mind a négyüknek. Így négyen alkottak egy kis csapatot a Török Feri által vezetett „Részvét BT” nevet viselő temetkezési vállalkozásnál. Tulajdonképpen ők sírásók voltak, a temetkezésnél olyan gyászhuszárok. Zahar Misi is közéjük tartozott. Jól megértették egymást, a szőke, szeplős arcú, kissé dagadt Jani volt a vezetőjük. Neki volt egyedül jogosítványa kisbusz vezetésére, melyet a temetkezések során használtak. A többiek, Péter és Kázmér, meg Zahar Misi, iskoláik hiányossága miatt csak olyan ásó és lapátfogó munkára voltak alkalmasak. Ebben aztán nem zavartatták magukat, csak az volt a fontos, hogy napjában, rendben elföldeljék azt a három-négy halottat, melyet Török Feri kijelölt számukra. Akkor volt jó napjuk, ha ezek a temetések egy temetőre korlátozódtak, mert így jól meg tudták szervezni a sírásást, meg a temetéseket. Akkor voltak bajba, ha ez több temetőt, temetkezési helyet érintett. Tehát nagyon fontos volt, hogy megkapják a „hantolási” járandóságot a hozzátartozóktól. A pénz átvételére kimunkált módszerük volt. A legfontosabbnak azt tartották, hogy a szertartást követően, amikor megkezdődik a tényleges temetés, akkor nagy összhangban dolgozzanak. Lássák a hozzátartozók, ők tudják a dolgukat, a gyorsasággal, a pontossággal együttérzésüket fejezik ki. A halott, ha már befejezte földi pályafutását, ne késlekedjen a „porból lettünk, porrá leszünk” visszatérés állapotába. A gyorsaság megrövidíti az ittmaradók amúgy is súlyos megrázkódtatását. Ez a szervezetség teljes szótlanúságban zajlott részükről. Munkájukat csak a koporsóra hulló föld dübögése, a lapátok csattogása kísérte. Szervezett összhangban alakították ki a sírhantot. Mindig a sofőr, Jani dugta le a fejfát, aztán közösen hordták a virágokat, koszorúkat, gondosan ügyelve, hogy a szalagok olvasható felükkel felülre kerüljenek. Amikor elkészültek, egy sorban megálltak a sír mellett, fejbiccentéssel vettek búcsút a számukra ismeretlen halottól. A sofőr Jani egy pillanatig még ott maradt, a többiek összeszedték a szerszámokat, pallót, kötelet és a kocsihoz vitték. Így adták tudtára a gyászoló családnak, hogy az összehangolt munkát a sofőr Jani irányította, aki aztán szép lassan elindult a távolabb parkoló autóhoz, ahol a többiek várakoztak. Ezen a kis útszakaszon érték utol rendszerint a gyászoló család férfi tagjai közül valaki, aki Jani zsebébe csúsztatta a már előre elkészített borítékot, köszönetet mondva.

A csapat többi tagja csak azt nyugtázta, hogy megvan a boríték, ezzel ez a munka rendben is van. Persze munka és munka között itt is volt különbség, még a temetőben is, hiszen nem volt mindegy, kit temetnek. Zahar Misi szerint a nagyon öregek temetése volt a sima ügy. Az embernek, ha megöregszik, elgyengül, tehetetlenné válik, itt a helye, sehol máshol, csak itt. Ne legyen terhére senkinek. Ilyenkor az utolsó útjára kísérők többsége is öreg. Ők is arra gondolnak, holnap hátha ők következnek. Békések, megértők, belenyugvók. A középkorúaknál - úgy harminc-ötven között - már hangulatilag is feszültebb a temetés. A hátramaradók siratják elvesztett szerettüket, az apát, az anyát, vagy a testvért. Még rosszabb a helyzet a gyászolók részéről, ha olyan valakit kell temetni, aki fiatalon, balesetben éri a halál. De legrosszabb a gyerekek temetése. A véten, ártatlan teremtés, aki még az élet nagy létráján csak az első fokokat mászta meg, még a kellő magasságban körül sem tudott nézni, őt kell a koporsóban a mélybe eresztetni, ez valami borzalmas. Sírás és könnyek nélkül még ők sem tudják túltenni magukat az eseményen. Sőt, napokig ott motoszkál a gondolat, kimondva, kimondatlanul is, miért kellett ennek így történnie? Sajnos legtöbbször nincs rá felelet.

Amikor a napi munkát befejezték, a sofőr Jani elővette a borítékokat, megszámlálták a pénzt, egy részét levonták a Török Ferinek, a többi általában egyenlő részben elosztották. A kocsit bevitték a telephelyre, aztán irány a Budai úti kiskocsmá.

Rendszerint úgy este hat és hét óra között értek ide. Az első kört a sofőr Jani kérte ki, egy-egy feles, elkísérve egy sörrel. Aztán jöttek sorban a többiek, a maguk rendelésével. Nagy beszélgetések követték az italokat, ugyanis ez megoldotta a nyelvüket.

- Misikém, még nem láttam a Piroskát? – kérdezte Péter, aki szőke, fürtös hajával olyan volt, mint egy kócos kislány. Zahar Misi körülnézett és csak annyit mondott:

- Jönni fog, biztosan.

Azzal nyaggatták, nősüljön már meg, ezzel a közel ötven éves fejével nem élhet egyedül. Ő várakozott, nem akart másik házasságot. Abból elég volt egy is, az sem tartott csak tíz évig. Nem maradt más számára, csak a két gyerek, egy fiú meg egy lány. Azok is nagyok, élük a maguk életét. A fiának már van egy gyereke, tulajdonképpen így már nagypapának is szólíthatnák. Most albérletben lakik, a Piroska is hasonlóképpen. Lakásra semmi kilátás, még a távolabbi időben sem. Kedveli ezt az asszonyt. Ő is elvált, rokkantnyugdijas. Ahol lakik, egy öreg házaspár adta ki a különálló szobát. Nem sokat kértek, de az az összeg legalább pótlást ad a költségvetésükbe, a téli fűtés idejére. Házasságról ugyan nem esett szó közöttük, de a távlatot már firtatta Piroska. Kedvelte ezt a vörös hajú asszonyt, ő is hasonlóan vélekedett, ha még nem is mondta ki. Szerelmi dolgaikat esténként a lakótelepi kispadon bonyolították le, hiszen az albérletbe nem mehettek fel egymáshoz.

Zahar Misi, amikor így munka végeztével lekanyarította a négy felesét, melyet elkísért négy sörrel, aztán még a Piroskával is megittak néhány pohárral, már semmi sem számított. Ilyenkor legtöbbször a festett haját látta, széles ajkait, a fogható, megmarkolható testet. Ez az állapot, mármint a felesekkel, sörökkel megtöltött: - Nagyon kevésre emlékszem a tegnapi estéből! – majdnem mindennapos volt nála. Sokszor megfogadta, hogy holnaptól minden másképpen lesz, de az elhatározást tett nem követte.

Már kora ősz volt, amikor Zahar Misi úgy döntött, hogy szombaton meglátogatja lányát, aki Nagykanizsán lakik. Telefonált is neki, hogy megy a délutáni gyorssal, ott tölti az estét, meg az éjszakát, másnap visszautazik, hétfőn megy a srácokkal temetni. Reggel, amikor felkelt, szépen megborotválkozott, fehér inget vett magára. Egyetlen sötét öltönyében amikor bement a kiskocsmába, úgy nézett ki, mint egy ügyvéd. Szépen megfésülködött, sima volt az arca, a fehér ing jól állt neki. Meg is dicsérte Rozika, a csapos:

- Igazi úriember lettél! Jó rád nézni!

- Még kezdetünk is együtt valamit! – volt rá a válasz.

Rozika elhessegette ezt a beszédet. – Majd adna nekem a Piroska! – összegzéssel fejezte be.

Zahar Misi örült az illetén fogadtatásnak, kért is egy felest, meg egy sört, hogy ezt a hangulati állapotot meghatározza. A vonat úgy egy óra körül indult a nagyállomásra. Volt még bőven vagy négy óra.

Közben többen bejöttek a kiskocsmába. Mindenki csodálkozott Zahar Misi jólöltözöttségén. Dicsérték, élcelődtek vele, mondták neki: - Nem is nézel te ki sírásónak! Ebben volt egy kis irónia, gúny is. Vegyes érzelmekkel álldogált ott öltönyében, fehér ingjében. Néhányan meghívták az „úriembert” egy-egy felesre, egy-egy sörre. A trécelés, iszogatás közben hirtelen észébe ötlött, menni kell az állomásra, mert indul a vonat. Összeszedte magát, hogy induljon, de valahogy a lába nem akart engedelmeskedni, meg szédült is egy kicsit, fájta a feje. Kibotorkált a wc-re és elindult a Zár utcán át az állomásra. Az úton többször meg kellett állnia, mintha nem kapna elég levegőt. Arra gondolt: - majd a vonaton pihen egy kicsit.

Megvette a jegyet és kiment a peronra. A vonat a második vágányra érkezett, a váltókon keresztül eléggé tekervényesen futott be az állomásra. A hosszú kocsik nagy rángatózásokkal szedték a kanyarokat. Sivító fékezéssel állt meg Zahar Misi előtt a szerelvény. Megvárta míg leszálltak az ide utazók, aztán az egyik kocsi peronjára felszállt. Nem akart mindjárt bemenni a fülkék valamelyikébe, inkább itt a nyitott ajtóban elszív egy cigarettát. Még mindig szédült. Rá is gyújtott, közben a vonat elindult és csattogva, rángatva futott át a váltókon.

Az egyik ilyen sínen való igazodásnál Zahar Misi csak annyit érzett, hirtelen megfordult vele minden, arra koncentrált, hogy valamibe megkapaszkodjon, de hirtelen nem talált semmit.

Lépett kettőt, hogy talán így az egyensúlyát visszanyerheti, de csak arra emlékezett, hogy a csapódó ajtó oldalba vágja, hideg szél hasít az arcába, és amint körülnéz, rohanó kavicsokat, talpfákat és futó sínt lát maga előtt. Nem tud semmibe sem kapaszkodni, szinte súlytalanná válik, aztán egy nagy csattanás a kavicsok között, hasító fájdalmat érez, és innentől elsötétül minden. Úgy szokták mondani: se kép, se hang!

Először a kép jött vissza számára. Nem látott mást, csak egy nagy fehérséget. Benne semmi színes, szemnek kapaszkodó. A fejét szerette volna fordítani, de nem ment, semerre sem. Csak a szemét tudta forgatni. Azt megállapította, hogy fekszik, balról erősebb a fény mint jobbról, aztán amint a szemét eléggé lefelé fordította, ott látott egy villanykörtét, amely egy szál dróton lógott, mozdulatlanul. Tehát egy szobában van. A karját, a lábát nem érezte. Eztán jött a hang:

- Felébredt! – mondta valaki.

Egy rövidebb szünet következett, egy fehér köpenyes férfi jelent meg az ágyánál.

- Na végre, hogy felébredt! – ennyit mondott bevezetőül. – Maradjon nyugodtan, a nehezén túl van! – tette még hozzá.

Zahar Misinek ekkor kezdett derengeni valami. Beugrott a vonat, a zuhanás, a semmibe való lebegés. – Tehát kiestem a vonatból. Most valószínű kórházban vagyok! – ennyi jött össze, aztán megint nem emlékezett semmire.

Amikor ismét magához tért, a baloldali fény napsütés volt. A szobában beszélgettek, kint ajtó csapódott. Így feküdt egy jó darabig, amikor újból megjelent a fehér köpenyes férfi. Nem szólt semmit. Zahar Misi azt észlelte, hogy megnézi a szemét és annyit mondott: - Jól van! – aztán elment.

Így, most már ébren feküdt. Tehát több órán át is, legalább neki úgy tűnt, amikor egy nővér jött az ágyához.

- Hogy van? – kérdezte, de meg sem várta a választ, folytatta: - Alaposan ránk ijesztett. Amikor behozta a mentő, eléggé rotty állapotban volt, de Kovács doktor összerakta magát. Karja, lába több helyen eltört, megműtötték, gipszbe tették, most már csak gyógyulnia kell és aztán minden rendben lesz.

Ahogy azt a nővér elképzelte.

Nyolc héten át nyomta a kórházi ágyat. Ugyanis a zuhanás és esés következtében eltört a jobb felső karja, szilánkosan. A jobb lába alul és felül is több helyen. Ezeket a töréseket csak műtétekkel tudták megfelelő állapotba hozni. Az már csak olyan ráadás volt, hogy öt bordája is eltört, bal karja kificamodott.

Járni eleinte csak mankóval tudott, később bot segítségével. Munkáját elvesztette. Kapott valamennyi táppénzt, még az elején, aztán semmi. Török Feri – az ügyvezető igazgató – egyszer meglátogatta, mondta, tovább nem tudja foglalkoztatni, a temetéshez négy ember kell. A helyébe már beállt más, az „üzem” működik tovább. Annyit még megtett, hogy papírjait elvitte a munkaügyi központba, hogy legalább addig segélyt kapjon, amíg talpra nem áll. Zahar Misi szerint: - Rendes volt tőle! Távozóban még dugott egy tízezrest a zsebébe.

Lassan gyógyult. Teltek a napok, a hetek. Mégis legyen valami történés ebben az egyhangúságban, Zahar Misi reggel lement a kiskocsmába, aztán este hazament. Többet ivott, mint evett. Esténként Jani és a többiek, még az új fiú is, fizettek neki egy-egy kört. Ebben a mámorban a napok összefolytak. A gipsz is lekerült a lábáról, karjáról. Az orvos gyógytornát írt ki számára, de két feles után inkább a harmadikat választotta, mint a tornát.

Egyre soványabb lett, elhanyagolt, ápolatlan. Piroska is elkerülte, ha látta milyen állapotban van. Így ment ez vagy tíz hónapon keresztül. Ez az időszak alkalmas volt arra, hogy Zahar Misi neve elé egy jelzöt tegyenek. A „részezes” Zahar Misi. Szinte nem is volt az utóbbi időszakban józan pillanata. Mindig töltött állapotban volt. Egy ilyen forgalmas helyen sokszor adódott, hogy egy-egy felest fizettek: - Szegény fiúnak!

Aztán november közepe következett. Ez is olyan volt, mint bármelyik nap a kiskocsmában. Csupán annyiban különbözött, hogy reggel Zahar Misi nem jött. Másnap sem. Harmadnap sem. Negyedik nap mondta valaki: - Meghalt!

Jani, Péter, Kázmér, az új fiú, meg Török Feri már csak a halottas házban találkoztak vele. Ott feküdt a koporsóban, arca fehér volt, kezei összekulcsolva. Nem szólt egyikőjük sem, egyetlen szót sem.

Négy nap múlva ők temették el. A temetésre csak a fia jött el, piros szegfűs koszorút hozott. Amint készen voltak a hantolással, Jani beszurta a fejfát és mind a négyen raktár a szerszámokat. Jani is ment a többiekkel, nem várt egy pillanatig sem a borítékra, tették a dolgukat szótlanul.

(Állandó szerzőnk Kő-Szabó Imre a TOLLINGA internetes irodalmi portál által meghirdetett VI. pályázaton a novella kategóriában - “nívódíjat”, a riport kategóriában - “különdíjat” kapott. Az írások megjelennek a Novum Verlag - Sopron székhelyű kiadó következő antológiájában. Gratulálok a sikeres szerepléshez és az alkotáshoz további jó egészséget kívánok Imre bátyámnak. A Szerk.)

ÁCS BÓDOG

Őszi szél Halottak Napján

Október végére elromlott a szép idő. Az égen ólomszínű felhők nyargaltak Dél felé, alattuk a Szél garázdálkodott az utcákon, vadul tépdesve a fák, bokrok megszínesedett lombjait, miközben dühösen vagdosta az apró szemű esőt az emberek arcába.

- Sssrrrr – fújta szét mérgesen az elsárgult, lehullott leveleket a járdán – még ezt is én seperjem... nem elég a felhőket hajkurásznom...

Halottak napjára aztán szétkergette a felhőket, tisztára sikálta az eget és szép, nagy kupacokat rakott össze a lehullott levelekből, járdákra, az út szélére, kerítések mellé. De főleg olyan helyekre, ahol az embereknek útjában volt. Aztán estefelé, amikor szúrós szemű csillagok kezdtek ébredezni a sötétedő égen, és a temetőben a gyertyák, mécsesek halványsárga fénye derengő világossággal vonta be a néma kereszteteket, a Szél fáradtan pihent meg a nagy gesztenyefák koronájában, csak néha-néha mozdítva meg a rozsdás leveleket:

- Pihenek egy kicsit...

Tétován sétálunk a sírok között, látogatóba jöttünk, hajdani kenyeres pajtásom, barátom és bajtársam végső nyughelyét keressük.

Közben sorra látogatjuk azokat is, kiknek életútja egykor keresztelte a miénket, ám a Sors különös rendelése folytán hamarabb elfoglalták végső nyughelyüket és mára nem maradt belőlük más, csak a megszépült emlékek.

Aztán hosszan elidőzünk a megtalált sírok előtt, meggyújtjuk az emlékezés kis lángjait, és az évszámokat böngészve szomorúan állapítjuk meg:

- Bizony, élhetett volna még!

A fejfákon, keresztteken az aranyozott, vagy már megfakult feliratot olvasva, magamban a legendás sírverset idézem:

- Itt nyugszom én,

Olvasod Te.

Olvasnám én,

Nyugodnál Te!

A hosszú gesztenyesoron frissen hullott avar susog lábaink alatt, s a rozsdabarna leveleket időnként kíváncsian megforgatja a Szél, mintha a régi írást böngészné rajtuk, de megfakult már a távoli nyár üzenete, olvasni sem érdemes.

Aztán fordult egyet a sírok felett, s megbotráncozva libegtette meg az olcsó műanyagkoszorúk rikító szalagjait:

- Ilyen is van?

Arrébb magas, faragott feszület áll parancsolóan, katonás sorokban álló kis keresztelők előtt. Katonatemető.

Fejet hajtva állok meg a hajdani bajtársak sírjainál, a néma tiszteletadás az elesett hősöknek szól, kik életüket áldozták egy olyan háborúban, amelyben csak a sátán lehetett a győztes!

És a meggyújtott mécses szótlanul állítom a feszület lábához.

Olvasom az ismeretlen hangzású neveket, nézem az évszámokat, közben arra gondolok:

- Istenem, milyen fiatalok voltak... és eljöttek meghalni egy idegen országba – semmiért!

Tizennyolc évesen - látom a születési dátumot az egyik keresztben:

- Tudta-e édesanyád, te szegény, merre is temették el egyetlen fiát?

Arrébb megtaláljuk végre kenyeres pajtásom, bajtársam sírját is. Sötét márványlapon a jól ismert név, és a - rideg valóság:

- Élt ötvenkét évet!

Gondolataim ide-oda kapkodva válogatnak a múlt hol szép, hol szomorú emlékei között, keserű szívvel gyűjtök mécses, miközben értetlenül kérdezem magamtól, a világtól: - Miért? De a sötét márványlap nem felel, csak a Szél zúg a fenyők koronájában: - Minden elmúlik egyszer...

Szépen rendbe hozott sírkert, újabb katonasírok - oroszok. Csendben megállunk, mert hiába jöttek ellenségként, ma már nem azok, csak egyszerű katonák, akik a sátán jól megszervezett háborújában idegen földön áldozták fel egyetlen kincsüket, az életüket!

Elgondolkozva hajtok fejet a távoli orosz sztyeppékről jött bajtársak előtt, gyújtok mécsest az emlékmű talapzatán - és távolabbról rosszálló pillantásokkal méregetnek páran!

- Ne törődj velük – zúg megint a Szél a fenyők között – buta emberek mindig lesznek. . .

- Igaz – gondolom megbékélve, aztán csak ballagunk végig a hosszú gesztenyesoron. . . de a temető csendjében, mint árnyék kísér a néma gondolat. . . Egyszer, talán, majd a mi gyermekeink, unokáink jönnek ki hozzánk. . . halottak napján.

A temetőben, a sírok között pedig tovább járkáltak az emberek, koszorúkat, virágokat hoztak, gyertyákat, mécseseket gyújtottak a sírokon eltávozott szeretteik emlékére, talán még imádkoztak is, aztán később szépen hazamentek.

Ám a magukra maradt mécseseket, gyertyákat nem fújta el senki, és ide-oda kanyargó kis lángok tovább emlékeztek régmúlt időkre, emberekre, mindarra, ami elmúlt - visszavonhatatlanul! A csendes, őszi éjszakában, a temető felett, égis éró, halvány derengést szitáltak az emlékezés gyertyafényei, és a néma sírok között ismét megpihent a csend.

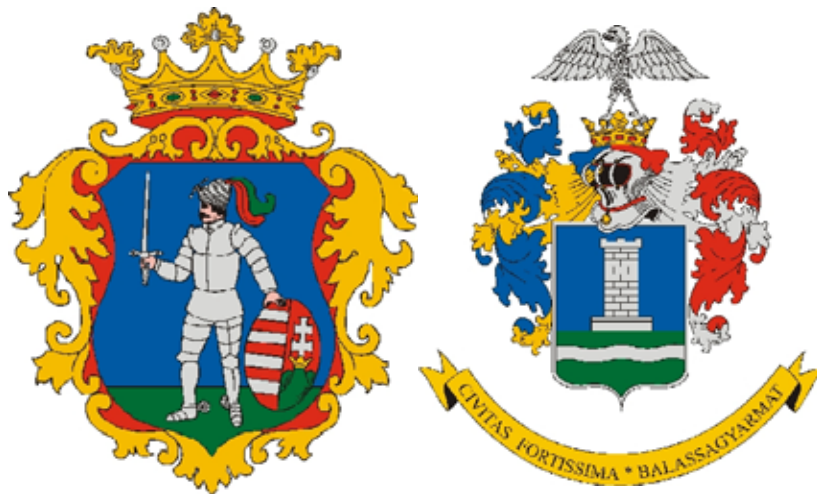
Hajnal felé a Szél kilendült a fák koronájából, egyetlen sóhajtással elfújta a kis lángokat, dérral hintette be a sírokat, aztán elsuhant a távoli erdők, mezők felé, megvinni a hírt mindenkinek:

- Itt van már, megérkezett az Ősz szigorú ispánja, tavaszi remények, nyári ígéreték, őszi beteljesülések számtartója, a dérszitáló, fagyos kezű végrehajtó - az öreg November.

Aztán örvénylő forgással toronymagasra sodorta fel a lehullott tarka leveleket, s a színes fergeteg szállt, csak szállt a Szél szárnyán, mint a holt Nyár utolsó üzenete.

VÉGH JÓZSEF

Regék, legendák, történetek Balassagyarmat térségéből III.

Grafikák: Végh Borbála Karolina

Betyártörténetek

A gyarmati vásár - Hogyan lett betyár Sisa Pista

- Kérem, a Sisa Pista úgy kezdte el a betyárságot, dologtalan volt, nem akaródzott neki dolgozni. Lett volna hol, az apja vagyonos ember volt. Akkor ő kitalálta, elmenne betyárnak. Megszerezte magának a betyárruhát, bajuszt ragasztott az orra alá, kifestette az arcát. Nem lehetett egyáltalán felismerni, hogy ki az. Szép, ráncos gatyá, sarkantyús csizma, piros mellény, rojtos ujjú ing volt rajta.

Az édesapja, anyjával elment Gyarmatra egy tehénkét árulni. El is adták. Mikor jöttek haza, jó kedvvel, mert jól eladták a tehénkét, egyszer csak egy nagyon szép legény megállítja őket, rájuk kiált:

- Álljanak meg!

Megálltak, kérdezték, mit akar.

- Hol voltak? - kérdezte.

- Hol voltunk? Voltunk egy tehénkét eladni.

- Ide a pénzt!

- Jaj, Istenem, jaj!

- Nem kell gondolkodni, mert rögtön vége az életüknek. Mindkettőjüknek vége, ha nem adják ide azonnal.

Az apja kénytelen volt belenyúlni a zsebébe, s átadni a tehénke árát, de nem ismerte fel a fiát.

Az öregek búsan mentek tovább hazafelé. Siratták a tehénkét, meg az árát. Pedig nem is nézett ki az a legény csavargónak.

Este, lámpagyújtáskor lépett be a fiú az öregekhez, de most már a saját ruhájában.

- Miért sír édesanyám?

- Szép ember volt, föl volt öltözködve, sarkantyús csizma, ráncos gatyá, árvalányhaj a kalapja mellett, de volt neki baltája is, meg pisztolyt is rántott. Kénytelenek voltunk odaadni neki a pénzt.

- Aztán sok volt az a pénz?

- Ennyi meg ennyi.

- No, ne sirassa édesanyám, itt van a pénze.

- Azt sem tudjuk, hogy ki vette el.

- Elég az, ha én tudom. - gondolta Sisa magában, ha engem még a szüleim sem ismertek fel, jó életem lesz.

Ettől kezdve csapott fel betyárnak. Amerre ment, mindenütt csak jót tett. Nem bántott senkit sem, csak a pénzhez ragaszkodott.

Sisa Pista, a legendák betyárja

Az ilinyi bojtár

Miért lett betyár Sisa Pista?

Annak sok meséje van, hogy nem tudták elfogni Sisa Pistát, nagyon sok mese szól arról, hogy mindég megszökött. De az úgy lett először Sisa Pista betyár, hogy mindég ilyen makrancos rossz gyerek vót. Osztán tizenegy éves korában - hát az anyjáiék is szegények vótak -, oszt odaadták - erre Szirák tájékán született valahol -, odaadták Irinybe ütet a keresztapjához juhásznak. Vigyázott a juhokra, oszt egyszer tizenegy juhról nem tudott számot adni. Elveszett a tizenegy juh. Aszondta, máig se tudja, hogy mi lett a tizenegy juhval, nem vállalta el, hogy ő azokat elvette, eladta. Lehet, hogy valaki más ellophatta. Elég abból annyi, hogy akkor annyira vallatta ütet. Sikei nevű vót, valami őrmester, csendőr, annyira vallatta ütet, hogy a végén mán úgy összeverte a talpát neki, meg gömböstüket szurkált a talpába, meg annyira összeverte, hogy egész öregségire is érezte a nyomait a lábának. És akkor mondta mán ugye egy tizenegy éves gyerek, hogy:

-A nagy Istenre kérem magát, hát ne bántson mán! Aszondta neki, hogy:

- Itt én vagyok az Isten, nem te! Én vagyok az Isten és addig ütlek, amennyit akarom!

Akkor oszt összeszorította a fogát, oszt túrte a szenvedést, nem szólt vissza semmit. Hanem akkor belegyütt egy olyan gondolat, egy olyan bosszúság, hogy ű eztet, ha ű megnő, azt biztos, hogy ű eztet kiveri a csendőrön. Akkor oszt túrte. Utána oszt hogy onnan elbocsájtották a keresztapjától, mán oszt haza se nem mert menni, hanem csak úgy csinált mán, hogy innen oda ment, úgyhogy uraságokhoz meg tanyákra, juhászbojtárnak meg kondásnak, aminek föl vállalták, odament. Utána lett osztán betyár.

Még oszt azért csak hazakerült, mert oszt úgy vót valahogy, úgy lett oszt betyár, hogy szerzett betyárruhát, és mán otthon vót akkor, mert az anyjáiék elmentek tehenet eladni a vásárba. Oszt ahogy elmentek, ű felöltözött betyárnak, kifestette magát pirosra, meg bajuszt ragasztott, meg betyárruhát vett magára, oszt mikor az anyjáiék gyüttek haza, elvette tőlök a pénzt. A tehén árát. Elvette, oszt ugye hazamentek az anyjáiék, ő addig levetkőzött. Oszt ugye sírárkóztak, hogy:

- Na még ilyen, na még ilyen, a betyár elvette tőlem a pénzt, elvették...!

Vagy két nap hallgatta, hogy sírárkóztak rajta, egyszer oszt visszaadta a pénzt. Mondták:

- Hol szerezted meg, fiam?

És akkor kapott ilyen gondolatot, hogy a saját édesanyja nem ismerte meg őtet, hogy ő beáll betyárnak. Úgy lett oszt betyár. Oszt akkor ő betyárkodott.

A gyarmati bíró megrablása

Sisa 1872 telén látogatta meg Kacskovics Lajos, nyugalmazott törvénybíró. Este volt már, a bíró azonban még olvasgatott az ágyban a gyertya fényénél, mikor halk kopogtatásra kapta fel a fejét. Ki lehet az ily későn, hisz már éjfél felé jár az idő? Azt gondolta, hogy valamelyik cselédje lehet az csak, s ha így van, akkor annak valami fontos oka kell hogy legyen. Beengedte hát az éjjeli látogatót, s igencsak meglepődött, mikor látta, hogy Sisa áll az ajtóban. Levett kalappal, illendően köszöntötte a betyár az általa jól ismert bírót, mint valami régi jó ismerőst:

- Jó estét kívánok tekintetes táblabíró uram!

Az első meghökkenés elmúltával azt kérdi a bíró:

- Hát te mit keresel itt ily késő órában? - bár gondolhatta volna, hisz sokszor volt egymáshoz szerencsájük a gyarmati törvényszéken.

- No, ne tessék rám haragudni, tekintetes uram, csak azt akarom mondani, hogy lövesse agyon a házórző kutyáját, mert az kérem rossz kutya. Tetszik tudni, a legények már felrakták az egész kamrát és a Bodri még csak nem is vakkantott. Hát csak ezt akartam mondani a tekintetes úrnak. Nyugodalmat jó éjszakát kívánok!

A távolodó szekér csörgése hallatszott még néhány percig, majd ismét csend borult a Kacskovics tanyára.

/Kacskovics Lajos törvényszéki bíró, a Magyar tudományos Akadémia levelező tagja 1806-ban született Mohorán. 1829-ben szerzett ügyvédi levelet. Az 1832. évi pozsonyi országgyűlésen kézirati hírlapot adott ki. A Kisdédóvó országos egyesület titkára, majd Pest városa főjegyzője lett. 1848-ban országgyűlési képviselő, így a szabadságharc után bujdosnia kellett. A szájhagyomány szerint Kacskovics benne volt a Táncsics kiszabadításra alakult bizottságban.¹

Kegyelmet kapván visszatért megyéjébe, majd 1861-ben Budapest ferencvárosi kerülete ismét országgyűlési képviselővé választotta. 1865-ben lett nógrádvármegyei törvényszéki bíró, mely hivatalát 1874-ig töltötte be. Költeményei, szépirodalmi munkássága is említésre méltóak. V.J./

Furfangos menekülés

Hogyan került el Sisa a gyarmati börtönt

Leleményes, bátor legény volt fiatal korában Sisa. Többször elfogták a pandúrok, de jónéhányszor sikerült elszöknie üldözői kezei közül.

Szerette a kis méretű, könnyen eldugható késeket, fegyvereket. A csizmaszárában, a szűrűjében, övében, mindenütt volt belőlük. Elfogatásai alkalmával jó szolgálatot tettek neki ezek a fegyverek. Egy mohorai rablás során került pandúrkézre egy alkalommal. A pandúrok megmotozták, de arra nem gondoltak, hogy a csizmaszárban is lehet még fegyver. A jutalom reményében vidáman, előre büszkélkedve a jó fogás miatt, kísérték őt Gyarmatra. 600 forint volt Sisa fejére kitűzve. Kissé korai volt még az örömük.

Sisa tempósan ment előttük, meglehetősen jó iramot diktálván. Megálltak egy idő múlva pihenni, s rágyújtottak. Sisa cigarettát kért, majd ijedt arcot vágva hirtelen felkiáltott:

- Ki áll a hátatok megett?

A pandúrok erre mind hátrafordultak, közben Sisa előkapta a csizmaszárból a pisztolyát, s mind lelőtte őket. Mondanunk sem kell, hogy senki sem volt a pandúrok mögött. Szerencsére a pandúrok csak megsebesültek, de ez elegendő volt Sisanak, hogy elmeneküljön az erdőbe.

Sisa Nógrádbercelen

Sisa egy napon betért Nógrádbercelen a kocsmába, civil ruhában. Klein kocsmáros fia erős zsidógyerek volt, azt kérdezte meg mit csinálna, ha váratlanul betérne ide Sisa Pista. A fiú kihúzta magát s önérzetesen rávágta:

- Én olyan pofont adnák neki, hogy a feje elszállna a két válla között.

Még azon az éjszakán újra megjelent, pontban éjfélkor Sisa Pista, immár betyárruhában. Észre sem vették, mikor bejött.

- No, zsidócska kelj föl! - ébresztgette a fiút álmából. - Itt vagyok, Sisa Pista. Hol az a rettenetes pofon?

Persze a megrémült zsidó nemhogy pofont nem adott Sisanak, de kész örömet megszabadult a gyűrűjétől, pénzétől, csak nehogy bántsa őt a betyár. Ijedtében azonnal megfogadta, hogy soha többé nem hősködik azzal, hogy ő mily könnyen el tudna vele bánni.

Sisa meglegedett a zsákmánnyal, s nem bántotta a szájhóst.

Bátor Zsuzsi

A Cserhát-hegység erdős vidékén van Herencsény is. És ott van a Szilvágyi-hegyen egy nagy árokban a bejárata Sisa Pista barlangjának. Homokkőből kivésett és kiegészített barlang, két helyiségből áll, aki látta már, azt mondja: gyönyörű munka. Csak, sajnos a bejárata már be van omolva. Nógrádmartalban nagyon sok Sisa nevezetű él, ez három kilométerre van Herencsényhez az erdőn keresztül.

Régen a fonóban a lányok viccelődtek, virtuskodtak egymással. Azt kérdi az egyik lány: ki a legbátrabb közöttünk? Ki mer kimenni az irtás tetejére az akasztófához? De még most este!

Egy Zsuzsi nevű lány vállalkozott, hogy ő kimegy. Leacsapta a guzsalyát és felcsapta a fejére a nagykendőt és már ment is. Ahogy kiér a hegyre, az erdőszélen mozgást lát. Közelebb megy, hát látja, hogy egy ló van a fához kötve, a hátán egy zsák van. Megnézi, mi van a zsákban, hát látja, hogy templomi ékszerek. Zsuzsi feldobja a vállára a zsákot és viszi be a fonóba. Gondolta, hogy ez lesz a bizonyítéka annak: kint járt az akasztófánál.

A fonóban eldöntötték, hogy ezt betyárok rabolták el és a ló biztos Sisa Pistáé volt. Volt is nagy híre a faluban!

A betyárok keresték az aranyat, gondolták, hogy csak a legközelebbi faluba lehet. Vasárnap délelőtt be is ment Sisa Pista a faluba a kocsmába. Személyesen őt senki se ismerte, csak a nevét és hírét hallották a falusiak. Régen a falu legényei mind a kocsmába jártak szórakozni. Kérdezi Sisa Pista az egyik legényt: mi újság a faluban?

- Ejj! Van itt most nagy újság! Bátor Zsuzsi kiment az akasztófához és ellopta a betyárok aranyait.

- Szeretném én azt a bátor lányt megismerni! - gondolta Pista, ilyen lány kellene neki feleségnek.

A legények el is kísérték őt Zsuzsihoz. Sisa Pista amikor meglátta Zsuzsit, rögtön megszerette és meg is kérte a kezét, mert Zsuzsi nagyon szép, derék lány vót. Zsuzsi igent mondott az idegen legénynek. Ki is tűzték a lakodalmat. De Zsuzsi gondolt egyet: ha az akasztófaig elment, akkor elmegy beljebb is az erdőbe megnézni, hol laknak a betyárok. Ahogy az erdőbe jól beért, akkor lát egy barlangszerűséget. Belép, hát az első helyiségben a szögre akasztva egy olyan kabát vót, mint az ő kérésén vasárnap. Nagyon elgondolkozott és vót ott egy ágy, ami be vót takarva pakróccal. Benéz Zsuzsi a másik helyiségbe is, ott meg a falon sok puska, pisztoly, meg kardok voltak.

Zsuzsi lódobogást hall, siet ki, de késő, mire az ajtóhoz ért, látja, hogy jönnek a betyárok, egy nagyságát hoztak. Zsuzsi nem tudott mitévő lenni, bebújt az ágy alá, ott izgult és gondolkodott, mert megismerte kérését és most jött rá, hogy ez Sisa Pista és ő ezzel jegyezte el magát. A betyárok bevitték a nagyságát az első helyiségbe és kezdik lehúzni a gyűrűt az ujjáról, de az nem akar lejönni. Azt mondja az egyik, vágd le baltával az ujját. Úgy is csinálták, lecsapták, de a gyűrű az ujjal együtt beszállt az ágy alá Zsuzsihoz. Ő zsebre vágta.

A betyárok szétnéztek a szoba közepén, de nem látták a gyűrűt. No, majd ha nem keressük, meglesz: mondták. Azzal bevitték a nagyságát a másik szobába. Addig Zsuzsi kibújt az ágy alól és szaladásnak haza. Gondolkodóba esett, hogy neki Sisa Pista lesz a férje. Zsuzsi nemcsak bátor volt, hanem okos is. Kitervelt valamit.

Eljött a lagzi napja, várta Zsuzsi a vőlegényt. Meg is jött időben. Leültek a pitarban. Zsuzsi elkezdett beszélgetni: - Jaj, tudja-e mit álmodtam? Hogy kimentem a betyárok barlangjához. Dehát ez csak álom, az álomnak nem lehet hinni. A betyárok hoztak egy nagyságát. Nem tudták a gyűrűt levenni az ujjáról és levágták baltával. Az meg beszállt az ágy alá hozzám. Itt van, e!

Kitette Zsuzsi az asztalra a gyűrűt. Erre beléptek a pandúrok, akiket Zsuzsi odarendelt, hogy elfogják Sisa Pistát. De az felugrott a búbos kemence padkájára és a szabad kéményen elmenekült. Nem tudták elfogni a pandúrok, mert Sisa Pista nagyon ügyes volt.

A gyarmati hetivásáron

Sisa Pista patkója

Egy Börzsöny vidéki vadőr mesélte el a következő történet.

- Én vadőrként harmincnyolc álló esztendeig jártam a Börzsönyn... Bizony, sok érdekes dolgot hallottam a régi öregektől!...Például ezt a nótát is, hogy:

A gyarmati csárdába

Ecet ég a lámpába!

Jaj, de homályosan ég,

Nem lát tőle a vendég.

- De hát éppen az volt a jó, hogy nem láttak, he, he, he!...Egyszóval, nem vették észre Sisa Pistát, a betyárt, aki cimboráival együtt ott mulatott kivilágos kivirradatig...Persze, pénze volt elég. Azon a napon tartották Gyarmaton a hetivásárt. Ott Pista hetven disznót is eladott...Meg még nem is akárkinek a disznáját!...Mert az úgy volt, hogy a gyarmati pandúrkapitánynak Palánkon volt egy kis birtoka. Itt tartotta az állatait is, amiket egy Sóska Palya nevezetű kondás gondozott... No, elég abból annyi, hogy ezt az embert Sisa cimborái valamilyen ürüggyel elcsalták a palánki kocsmába, ahol alaposan berúgatták, és amíg a kanász itta a potya bort, Pista emberei elhajtották a disznókat ... Mindez a hetivásár előtti estén történt... Másnap délutánra, amikor már kijózanodott Palya, megrökönyödve tapasztalta a nagyszámú hiányt... De még a feleségének se merte először megmondani, mivel az gyakran a szemére vetette a kocsmázásait.

- Te jószágos isten, mit lehet itt tenni? - törpengett a kanász keserves ábrázattal.

- Ezek csak Sisáék lehettek - döbönt bele a felismerés. - Csak ezeknek a furfangos fejében támadhat ilyesmi... Én meg lépre mentem! Ű, átkozott bor, csak ne szeretnék ennyire! No, de megállj csak, Sisa Pista! Van még törvény, van még hatóság! Hogy éppen a pandúrkapitány disznait kellett elhajtani ezeknek! No, majd én elintézek benneteket!

És nagy mérgesen elindult, hogy a gyarmati pandúrkapitánynak jelentse a keserves esetet. Lova, szekere, persze nem volt, de egy nagyfűlűvel, egy számmal azért rendelkezett... Fel is ült hát hamarvást Krisztus urunk paripájára, és menten Gyarmat felé vette útját... Már jó este volt, mikor Gyarmat határába ért... Itt azonban nagy meglepetés érte... Két nagykalapos pásztoember elállta az útját.

- Hát kend hová igyekszik? - kezdte az egyik.

- Én Gyarmatra mennék, hatósági ügyben - óvatzkodott Sóska Palya.

- Hát aztán, mi lenne az a hivatalos ügy? - tudakolta a másik pásztor.

- Hej, nagy szerencsétlenség ért engem - panaszkodott a kanász.

- Valami átkozott gézengúzok, hogy az Úristen akárhová tegye őket, elhajtották a pandúrkapitány úr hetven disznáját.

- No, de miért siratja kend, ha a kapitányé volt?

- Én őrizem, rám volt bízva, oszt most a tömlőc vár rám. Oda zárat engem a pandúrkapitány... Hej, átkozott Sisa Pista, csak te lehattél!

- Ugye, nagyon gonosz ember az a Sisa Pista? - kérdezte az elébb szóló pásztor.

- Hát velem szemben az! - vágta ki Sóska Palya. - Mer' én szegény ember vagyok, oszt most földönfutóvá tett!

- Szegénynek csakugyan szegény vagy - lépett hozzá közelebb a másik pásztor. - De te sem vagy ám jobb a Deákné vásznánál, hékás!... Vagy tán nem te loptad el a nagyoroszi gróf disznait?

- Én, én...nem. - hebegte Sóska Palya meglepetten.

- De igenis, te voltál, jómadár... És Sisa Pistára fogtad, őt mártottad be!... Osztan most meg a pandúrkapitány köpönyege mögé bújnál... Annak a szolgálja lettél, csak hogy mentsd a bőröd... De most nem úszod meg szárazon... Andris!- fordult a mellette lévő pásztorhoz. - Vedd csak elé a tarisznyádból a jancsiszögeket!... Te meg, Sóska Palya, húzd le a csizmádat, mert most mink téged megpatkolunk.

- Jaj, ne tegyétek, ne tegyétek - könyörgött a szegény Sóska Palya, aki csakugyan ludas volt az említett disznólopásban, s azt csakugyan Sisára kente.

- De bizony meglesz, Palikám! - kiáltotta az egyik pásztor, majd a menekülő kanászt a földre teperte. Kézzel-lábbal tiltakozott Palya, de Sisa emberei nem tágítottak... Elébb lehúzták a jobb lábáról a csizmáját, majd a sarkába jancsiszöveget vertek.

Üvöltött a szerencsétlen kanász, mint a fába szorult féreg, de Sisa legényei ezen csak nevettek.

- No, most már nyugodtan mehetsz a kapitányodhoz - szólalt meg az első pásztor. - Ám jól jegyezd meg: Sisa Pistát ne mártsd be olyan dologba, amihez semmi köze - azzal társával együtt faképnél hagyta a szerencsétlen kondást.

Sóska Palya ezután kiszedte vérző talpából a jancsiszögeket, és bizony már nem volt kedve Gyarmatra menni. Igaz, gyalog nem is tudott volna, a szamarát meg elvitték Sisa emberei...

Már éjfél volt, amikor a két pásztor, akiket Sisa a kanász elé küldött, mivel gondolta, hogy az panaszra megy a kapitányhoz, benyitott a gyarmati csárdába.

- Megvolt, legények? - kérdezte tőlük Sisa.

- Meg, Pistukám - válaszolták egyszerre.

- No, akkor üljetek le, és igyatok... Héj, csárdásné asszonyság! Két meszely bort a legényeknek!... Megérdemlik!

A fürge csárdásné pedig térült-fordult, s máris ott volt a kért itallal.

- Hát így volt ez, kérem, ilyen kutya betyár fattyú volt ez a Sisa Pista! - fejezte be történetét vadőr ismerősöm.

A Kőkapu vendége

A Cserhát dombokba átmenő vidékén terül el a kies fekvésű Mohora helység... A falu előtt, ha Szűgyről utazik az ember, egy emelkedőt talál, amely egy szűkebb völgytorok végében található.

A kis völgy fölötti domboldalban kanyarog az országút, amelynek bal oldalát, az 1880-as években egy sűrű kis erdő borította. Ezt a völgytorkot Kőkapunak nevezi a nép. Hogy miért Kőkapu, erről nem szól a fáma, de arról igen, hogy az 1880-as években Kőkapu erdejének gyakori vendége volt a nógrádi tájak híres-hírhedt betyárja, Sisa Pista.

Itt tanyázott, ha országos vásár volt Gyarmaton... A könyékbeli uraságok az erdő alatti úton hajtották juhaikat, ökreiket, malacaikat a vásárba.

Pista ilyenkor előjött a kiserdőből, és szedte a "vámot". Ki milyen gazdag volt, olyan mértékben "adózott" neki. Magyarán: pénzt vagy jószágot adott a betyárnak, ha azt akarta, hogy ne vegyék el tőle az egész nyáját.

Megtörtént persze, hogy holmi kényes uraságok nem akartak vámot adni... De Pista és emberei ilyenkor elővették a pisztolyt is... No mármint, ha ilyesmi az uraságnak is volt - már pedig legtöbbször volt! - akkor bizony szabályos csata fejlődött ki Sisa emberei, meg az uraságok fogdmegjei között.

Emlegetik - főként a mohorai idős emberek - , hogy egyszer az egyik korabeli uraság legalább húsz hajdú kíséretében hajtatta juhait a gyarmati vásárba... Kőkapuhoz érve azonban a hajdúk nem a juhokat kísérték tovább, hanem a Kőkapu fölötti kiserdőt fogták körül.

Ám Sisa Pista nem volt málészájú ember!... No, meg az is igaz, hogy Mohorán, de még Bercelen is voltak neki jóemberei. Az utóbbiak már jó előre jelezték Pistának, mit forgat a fejében a berceli uraság.

Sisa meg is válaszolt neki!

Az említett erdő közepe táján volt egy kis tisztás... Itt lapult meg egy kunyhócska, ahol olykor-olykor Pista meg szokott húzódni. Nem volt ennek se ajtaja, se ablaka, csal elöl egy nagy tátongó nyílás.

Tudták ezt a berceli hajdúk is, és kora hajnalban, csőre töltött puskákkal nagy óvatosan lopakodtak a kunyhó szája felé... A kalyibában nagy csend honolt, bár a fogdmegek azt látták, hogy a kunyhó vége felé szűrös-gubás emberek álldogálnak.

- No, úgy meglepjük őket, hogy elszaladni sem mernek - gondolta a hajdúkápplár elégedetten... Majd gőgös kemény hangon odakiáltotta:

- Te lator Sisa Pista! Add meg magad, mert körülvettük a kunyhódat!

De semmi válasz nem hangozott el a kemény felszólításra.

- Hát így is jó - morogta elégedetten a kápplár. - Legények, tűz!

Ropogtak is hamarosan a puskák, és nemsokára lángra lobbant a száraz rőzséből összetákolt kunyhó.

- No, most bennégett a gazember! - kiáltotta örömmel a berceli uraság, mert akkorra már ő is odamerészkedett.

Mondanom sem kell, hogy a kunyhóban nem volt senki!... Három-négy felöltözött szalmabábú égett szénné, amit csalétekként Pistának odatettek.

És amíg a hajdúk meg az uraság ezzel bajlódtak, lent az úton Pista emberei szépségesen elhajtották az egész juhnyáját...

Miért készítette Sisa Pista bölcsőt Ferenc Jóskának?

Sisa Pista még sokáig betyárkodott, és fogdosták is őtet, meg keresték, de nem bírták elfogni. Meg a bandúrok is féltek tőle. Ha látták is, hát örültek, ha nem tanálkoztak vele. Bandúrnak kötelessége volt elmenni, portyázni egész nap, de örült, ha nem tanálkozott vele. És leginkább ez a Sisa Pista juhászoknál tartózkodott, kint a tanyákon.

Mégis egyszer úgy történt a dolog, hogy elfogták...

Itt fogták el a berceli erdőben. Innen jól látszanak a nagy hegyek, szandai hegyek, egy fele a szandai, másik meg Bercelehez tartozik. Hát ott fogták el a kocsmában őt. De itt is úgy tudták elfogni, hogy nagy jutalomdíj volt a fejire kivette, és három csósz, erdőőr, ez fogta el. Ezekkel ő jóban volt, mert erdőbe járt, mert így élődött ő jobban. Hát ez a három meg összebeszélte, hogy csalják el a kocsmába, és elfogják, és a jutalomdíj az övéké lesz. Hát el is csalták Bercele, a kocsmába, aztán ott ivogattak, ivás közbe aztán rárohantak mind a hárman. De alig bírták lefogni őt, és megkötözték és úgy jelentették bent a faluban. A bíróság adott kocsit, úgy vitették be őt Gyarmatra a börtönbe. Ott aztán letették és ők megkapták aztán a jutalmat utána.

Így aztán el is ítélték huszonöt évre. A váci fegyházban volt huszonöt évig.

Hát mint fadaragó volt ottan, és olyan tudománya volt...! Akkor született kérem szépen Ferenc Jóskának ez a Rudolf fia, nem tudom, hallottak-e felőle? Hát ennek csinált egy olyan bölcsőt, hogy ha meglökték, három-négy óra hosszúra ringott.

Sisa Pista barlangja

Nálunk amiről emlegettek, meg az úgy is vót, mer ez nem is mese, hanem igaz történet, a Sisa Pistáról. Sisa Pistát, hogy az járt, hogy az ebbe a hegyekbe vót betyár, ahol gyüvünk Mórától¹, az egy hegy volt, egy hegy, az onnantól fogva ment Tarjánig, úgyhogy ott nincsenek közbe faluk. A cserhádi hegyek megindulnak Mórától, és az erdőnek csak Tarjánnál van vége. És hogy ebben uralkodott. itten garázdálkodott Sisa Pista.

No és akkor az benne, hogy a Szilvágynak híttuk azt a hegyet. Az még a Töröktemplomnak a folytatása kint a hegybe, az erdőbe. Az erdőbe van ez, jól bent az erdőbe. Jártunk valamikor. én jánka vótam, én jány vótam, és mán asszony koromban is vótunk csemetébe. No oszt a csemetébe vót ott a hegy oldalába egy, oszt olyan vót, mint egy rókalyuk. Oszt a gyerekek bemásztak, oszt mondták, mikor bementek, hogy: jaj, gyertek bé! - nekünk is. De abba nem mertem bemenni. A föld alatt nem jól érzem magamat, s nem akartam bemenni a lyukba. Na, akkor mondták, hogy: nagyon szép, jaj, gyertek csak be! Jaj, olyan neki a falja, két helyiség van benne, olyan a fal, mintha ki vóna égetve, mintha be vóna viaszkozva. Aszongya: Sisa Pistának vót a barlangja. Így beszéltek. De az mán összedült.

¹ Mohorától

PRIBOJSZKY MÁTYÁS

Megbékélés

A harangláb körüli padokon minden hely foglalt volt.

Sütkérező nyugdíjasok, kicsinyeiket napoztató fiatal házaspárok élvezték a gyönyörű, kellemesen meleg, késő őszi napsütést. A virágágyások még élénken virítottak, sárga árvácskák, mint apró napocskák nyitották tágra szirmaikat. A legszélso padon fiatal lány és hosszú hajú, borostás arcú barátja ültek, szorosan összebújva izgatottan tárgyaltak valami rendkívül fontosat, mindkettőjük ölében könyv és kinyitott füzetek egész csomója, ezekről beszélgethettek, mert egyikük ujja folytonosan a füzetten matatott. Előttük barna szőrű, élénk szemű tacsókó kutya ült a kövezeten, farkával lelkesen csapkodta a betont, tekintetével imádattal és feszült készültséggel figyelte a két ember minden mozdulását, készen arra, hogy engedelmeskedjék. A kutya unatkozott, ráadásul fehér lepkék röpködtek a levegőben, jó lett volna utánuk rohanni, legalább is jól megkergetni azokat. S mert látta, hogy gazdáik nem indulnak, beletörődött sorsába, és kényelmesen elnyúlt a langyos kövezeten. Szemeit lehunyta, hamarosan a farka is lekonyult, nem lengedezett, mint korábban. A kis térre békés, álmos csend telepedett, csak a forgalom állandó duruzsolása, és a harangláb órájának negyedóránkénti ütése hozott némi változást az unalmas nyugalomba.

A kutya hirtelen megelevenedett. Felugrott, kis teste előrefeszült, szőre, farka és fülei harciasan felmeredtek. Halkan morogni kezdett. Nem támadott, mert nem volt mit, fejét tétován tekergette jobbra-balra.

– Nyugi, Mókuska! – simogatta meg a lány. – Mi van ezzel a kutyával? Nézd, egyszeriben milyen izgatott lett, a kis bolondja. Eddig jól elvult, nem türelmetlenkedett, nem rángatta a pórázt. Talán egy macskát látott valahol, vagy annak a szagát érzi? Az az egyetlen lény, amit nem képes elviselni a közelében. Jó kiskutya! – nyugtatta a lány. – Mókus! Ülsz! Maradsz!

Ám a kutya nem nyugodott.

Egyre izgatottabban ugatott egy bizonyos pont irányába. Ínyét felhúzta, kimutatta egészséges, apró fehér, hegyes fogait. Teste támadásra készen előre feszült.

– Na, Mókuska! Nem szabad! Csönd legyen! Valami érezhet, amit mi nem – fordult tanácstalanul a fiúhoz.

Az széttárta a karjait. – Sajnálom, nem értek a kutyákhoz. Majd lecsillapszik, ne törődj vele. Semmi kárt nem tehet, elszökni nem tud, mondta, és a póráz végét ráakasztotta a pad karfájának kiálló végére.

A kutya ekkor már hörgött és olyan erősen rángatta a pórázt, hogy félő volt, megfullad.

– Csináljanak már valamit azzal a bolondos kis döggel – szolt oda mérgesen egy nagy pocakú bácsi. Lehet, hogy a bokorba akar elbújni, a szükségét végezni. Egy jól nevelt állat még ilyen helyen is tudja az illetet.

– Elnézést kérünk! – felelt vissza a fiatalember – Lehet, hogy Önnek van igaza, uram. Na, szaladj, Mókuska, de gyere ide vissza! Mehetsz! – és a póráz végét letette a kutya mellé.

Ám a kutya nem ment sehova. Továbbra is ugyanolyan pózban maradt, ugatása átment kínos szűkölésbe, mintha félelmében sírna.

– Rájöttem, mi a kutyád baja, – mondta nevetve a fiú, – de ne nézz bolondnak, ha megmondom:

– Mondjad! – nézett rá kíváncsian a lány és biztatóan mosolygott.

– Ne neved, akkor nem mondok semmit.

– Már nem nevetek – komolyodott el a lány – várom, hogy folytasd.

– Egyszerű – mondta a fiatalember – szerintem valahol itt settenkedik láthatatlanul León, a tatai vár szelleme. Bizonyára te is olvastál róla.

– Ugyan! – legyintett a lány csalódottan – Persze, hogy olvastam róla, amikor állítólag megjelent a gimnázium tanulói előtt. A megyei újság részletesen beszámolt róla, De természetesen senki nem hitte el, én se. Miért, te talán elhitted? Mindig bolondozol. Sosem tudom, mikor vehetlek komolyan.

E pillanatban gyönyörű tárogatóhang zengett fel, valahonnan a harangláb belsejéből; a dallam mindkettőjük előtt ismert volt: „Vörös bársony süvegem...” kezdetű szöveggel énekelték még az iskolai kórusban, gyerekkorukban.

– Nos? – nézett diadalmasan a fiú – Hiszel már nekem? A harangjáték zenéje nem ilyen.

– Nem! Valóban nem! – bólított elismerően a lány. – S nézd, Mókus is megnyugodott.

– De az is lehet, hogy León úr itt ment el mellettünk láthatatlanul, és a kutya megérezte a szagát, de mert nem látott senkit, semmit, attól ijedt meg.

– Lehet – vont vállat a lány, csakhogy lezárja a vitát. – Akárki fújja a tárogatót, szépen játszik, el kell ismerni.

– Rádadásul, ez nem is igazi tárogató, ez valójában töröksíp. Az Esterházyak idejében a mai típusú tárogató hangszer még nem létezett, csak az 1800-as években kísérletezték ki, éppen ma reggel olvastam erről egy Erkel életregényben. Ha akarod, szívesen kölcsönadom. A címe: „*Hazám, hazám, te mindenem...*”

– Köszönöm – válaszolta lány – azt hiszem, nekünk is megvan. Majd elolvasom.

Most felállt a pocakos bácsi és közelebb lépett a fiatalokhoz.

– Ejnye, kérem, miket beszélnek! Még, hogy kísértet! Modern fiatalok hogyan hihetnek ilyesmiben?

– Tetszik hallani a muzsikát?

– Hallom hát! – mondta harciasan a bácsi – Kérem, öreg vagyok, de hála Istennek, a hallásommal semmi baj. Ki tárogatózik?

– Hát ez az, tetszik látni, hogy ki játszik? A haranglábnak bejárata nincs, csak a falon át juthatott be az illető. Hogyan? S ki képes erre? Élő ember nem, az nyilvánvaló.

Ekkor a szomszédos padok egyikéről felugrott egy kövér testű néni és sikoltozva kiáltotta:

– Károly gyere azonnal! Kérdezd meg ezt a fiatalembert, honnan került elő! Hirtelen csak előtűnt a semmiből. Ki ez és mit akar tőlem?

Anéni mellett valóban ott ült egy kócos hajú, szakállas, nagy bajszerű fiatalember. Közönyös arccal hallgatta a néni sivalkodását, s nem látszott rajta, hogy távozni akarna. A bácsi odasietett:

– Kicsoda Ön, uram? És mit óhajt a feleségemtől?

León azonban most nem volt barátságos kedvében. Végigmérte az idős embert és nyugodtan válaszolt:

– Csendesebben, jó ember! Az vagyok, aki nem létezik. Te magad mondtad, hogy nem létezem, pedig olvashattál rólam.

Károly bácsi a szájához kapott, úgy hebegte:

– Csak nem a...? S hogy mer tegezni?

– De igen, az vagyok! Akit ti maiak kísértetnek neveztek. León gróf vagyok. Majdnem kétszáz éve várok arra, hogy ismét emberek között lehessenek.

– Szentséges Ég! – vetett keresztet az öregember – Hát mégis igaz lenne? –leült ő is a szomszéd padon az egyetlen üres helyre. Zsebkendőjét vett elő, azzal törölgette arcáról, nyakáról a verejtéket, közben a szívét tapogatta.

– Vegyél be egy tablettát, Károly – lépett hozzá aggódva a felesége – nehogy rosszul légy.

– Már jobban vagyok, ne aggódj. Csak nagyon megdöbbentem. S mit kíván tőlünk, élő emberektől, gróf úr?

– Semmit! Csak nézelődöm a városban, csodálattal látom, milyen sokat fejlődött. Megőrizték azt, ami szép, és építettek új, még szebb épületeket. Elégedett vagyok. Maga kicsoda bátyám? Látja, már nem tegezem. Megkövetem!

– Engem Engel Károlynak hívnak, orvos voltam mielőtt nyugdíjaztak. Egyébként képviselő vagyok a városi önkormányzati testületben.

– Várjunk egy kicsit. Lassabban, kérem. – szakította félbe a bőbeszédű öregurat León – Nem minden szót értek. Például mi az, hogy képviselő, és mi az, hogy önkormányzati testület. Ezek új fogalmak számomra. Magyarázza meg, kérem. Sokat kell tanulnom, rengeteg a bepótolni valóm.

– Önkormányzat a város vezetését jelenti. Itt, helyben döntjük el, merre, s miben kell a városnak fejlődnie, hogyan kell rendbe hozni, ha valami közös gond adódik. A képviselőket a lakosság választja, hogy a nevükben, helyettük döntsenek az ügyekben.

– Azt hiszem, értem – bólogatott León – S mit csinál a város vezetője, a... hogy is hívják?

– A polgármesterre gondolsz? Nos, miután a képviselők eldöntik a cselekvés módját és irányát, ő az, aki végrehajtja a lakosság akaratát.

– Szép! S mit szól ehhez a király?

– Nincs már király, gróf úr. Most más rendszerben élünk. Úgy hívják, köztársaság.

León értetlenül meredt rá.

– Rebellig eszmék! Ezt mi is tanultuk, de az ókorból. Lehetne találkozni ezzel a maguk polgármesterével? Beszélgetni szeretnék vele. Hol található?

- Ilyenkor a városházán van, uram, ott dolgozik.
- Mit dolgozik? Egyre zavarosabb.
- Intézi az ügyeket, amiket hozzá visznek. Dönt, ha vitás kérdések merülnek fel.
- És hol van ez a városháza? Messze van?
- Felső-tatán van, uram, félórai gyaloglásra innen.
- Keressünk egy hintót, mert ló az nincs sehol, senkinek, látom.
- Taxival megyünk – mondta ellentmondást nem tűrőn Károly bácsi, s rögtön magyarázni kezdte, – az egy olyan jármű, amihez nem kellene lovak, magától megy.
- Tréfálni kíván velem, bátyám? Nem ajánlom! Nem vagyok viccelődős kedvemben.
- Dehogyan tréfálok. Azonnal jöve! Itt tessék megvárni – mondta Károly bácsi, és fürgén elsietett a Kristály szálló irányába, ahol, tudta jól, mindig állnak utasra várakozó taxik. Most is voltak ott. Beült az egyikbe és a sofőrnek azt mondta:
  - A Harangláb mögött felveszünk valakit, utána megyünk a városházára.
- Úgy lesz, uram – mondta a sofőr és beindította a motort.

León kikerekedett szemmel, szinte félve ült be a taxiba. Csodálkozva látta, milyen simán indulnak el, s milyen gyorsan haladnak. Fejét csóválva ült, de már kérdezni sem mert.

A városházához érve Károly bácsi kifizette a sofőrt, majd képviselői igazolványát felmutatva bevonult az épületbe, egyenesen a polgármester irodájához ment, hogy felkészítse őt különös vendége kilétéről.

– Csak vezesse ide nyugodtan, Károly bátyám, majd elbeszélgetünk a gróf úrral, üdvözölte a vendéget. Bretényi János polgármester, aki kiváló politikusi elme lévén, pillanatok alatt megértette a helyzet furcsaságát és gondolatban azonnal alkalmazkodott a fura helyzethez.

León kopogtatott, várt keveset, aztán belépett. Megállt az ajtónál, körülnézett, de egyelőre nem szólt, várta, milyen fogadtatásban lesz része.

A polgármester felállt és nem túlságosan mély, de kellő udvariassággal meghajolt. León elégedetten viszonzta a meghajlást, majd megkérdezte:

- Milyen titulussal illik Önt megszólítani, uram? Nem ismerem a mai szokásokat.
- Ha kérhetem, maradjunk a hivatalos Polgármester úr megszólításnál. Egyébként a nevem Bretényi János. Én is megadom önnek a gróf úr titulust, holott már nem érvényes.
- Nemes ember ön? – kérdezte León.
- Lélekben és jellemben minden bizonnyal az vagyok.
- Nem így értettem.
- Tudom, miként értette, gróf úr, de azt kell mondanom, hogy a nemesi, s így a grófi címet is már rég eltörölte a korszellem, vagyis a törvény előtt mindenki egyenlő.
- Hm! – León kétkedően csóválta a fejét – Különös! Sose lesz teljes egyenlőség.
- Kérem, ne vegye zokon, ha ellentmondok, de a történelem nem önt igazolja.
- Lehet – León arcán látszott, hogy más a véleménye. – Az utóbbi néhány napban bejártam a várost és gyönyörködve láttam, milyen sokat változott, hála az utókornak, előnyére. Jó kezekben van a város, őszinte elismerésem önnek, polgármester úr! – tette hozzá León. – S hogy állnak a jövővel? Vannak terveik? Hallhatok ezekről? Vagy netán titkosak?
- Természetesen, nem titok, gróf úr! Nem tagadom, vannak gondjaink. Az állam, vagyis a kincstár nem képes támogatni bennünket anyagilag kellően, így sok fontos épület megóvását pénz híján kénytelenek leszünk elhalasztani, csak nehogy késő legyen. Aggasztó állapot!
- Értem, vagyis, pénzühánnal küzdenek.
- Igen, pontosan így van, uram!
- Körbenézhetnénk ezt az épületet, polgármester úr? Régi ház. Valaha gyerekkoromban jártam benne, Érdekelne, hogy néz ki most, milyen állapotban van.
- Örömmel körbevezetem, gróf úr. Ha óhajtja, máris indulhatunk.

Elindultak. Az első emeleten lévő faliújság előtt León megállt, hosszasan bámulta a fotókat. Döbbenet fedezte fel, hogy a képek láttán felbukkannak emlékezetében valaha volt események. Létezik, hogy visszatérnek az emlékei? Akkor viszont nincs rászorulva az öreg Biczó emlékeire. Ez nagy örömmel töltötte el. Lám, lehetséges, hogy ennek a derék polgármesternek köszönheti, hogy feltámadnak az emlékei? Jutalmat érdemel! – határozta el azonnal.

– Ott a sarokban látok egy alacsony ajtót, szinte eldugva, az hová vezet? Nem emlékszem rá. Áristom?

– Attól tartok, gróf úr, tévedni méltóztatik, nincs ott semmiféle ajtó. Legalábbis eddig nem volt

- Titkos kamra, netán börtöncella? – Menjünk közelebb, nézzünk be! – erősködött León

– Jó, menjünk! – hagyta rá Bretényi.

Az ajtó előtt León lecövekelt:

– Csak Ön után, polgármester úr! Én itt csupán átmenő vendég vagyok, nem illik, hogy önt megelőzzem. Ön van itthon.

– Lenyűgöző az Ön figyelmessége, gróf úr! – hajolt meg Bretényi és benyitott a váratlanul itt termett ajtón. Meglepetésére az valóban kinyílt és egy gyors pillantás után földbe gyökerezett a lába, lépni sem tudott. Uramisten! – nyögte elképedve a látványtól. A kis szobácska berendezése semmiben nem különbözött attól, amit Biczó bácsi a várban látott, csak itt talán még több érték volt felhalmozva, mint amott. – Hogy kerül ez ide? Soha nem tudtam, hogy itt egy külön helyiség van.

León elégedetten mosolygott:

– Nos, polgármester úr, ebből már tudnak gazdálkodni? Elég lesz a terveikhez? Egyelőre!

– Nem értem! – nyögte Bretényi – Honnan van ez a rengeteg kincs? S kié?

– A városé, polgármester úr! Tekintse hozzájárulásomnak a város fejlődéséhez.

– Mit is mondhatnék? A *köszönöm* szó túl kevés és túl hétköznapi. Honnan van ez a mérhetetlen kincs? Családi örökség?

– Ne törődjek velem! Varázserőm van, ennyi a magyarázat. Hiszen tudja, hogy én valójában nem létezem, s hogy csupán egy szellem vagyok. S a szellemek többre képesek, mint azt az élők el tudnák képzelni. Például rendkívüli, tetszés szerint való varázserővel bírunk. Rendelkezzék az arannyal belátása szerint, polgármester úr! Megbízom önben! Ám ne feledje, hogy bár láthatatlanul, de figyelemmel fogom kísélni, mire fordítják a kincset. Csak gondolja el, mire van szükségük, és azonnal meglesz. De én is figyelni fogom a város életét.

– Tegye azt, gróf úr, ellenőrizzen, joga van hozzá. Kár, hogy nincs minden helységnek egy Önhöz hasonló szelleme! Milyen paradicsomot teremtenénk az országból!

– Elég lesz? – kérdezte mosolyogva León. – Ha több kell, csak szóljon, vagy elég, ha elgondolja, könnyedén megduplázom.

– Bőven elegendő lesz. A kormány és az adóhivatal persze kérdezősködni fog, honnan van pénzünk, de ez már az én gondom. Nekik is juttatunk belőle, így mindenki elégedett lesz, a város is, a kormány is. Első dolgom, hogy ezt az épületet újjá varázsoljuk. Nem látszik, de sajnos, ennek az épületnek vannak már életveszélyesek pontjai is. Kár volna érte, ha tönkre menne ez a gyönyörű épület.

– Gyönyörű, bizony – bólogatott buzgón León. Miklós bátyám is nagyon kedvelte. Eredetileg is a törvényháznak építtette. Ebben működött a megyei főszolgabíróság, a főispán. Tudja, mit jelent ez?

– Hogyne! Tanultuk, még gyerekkorunkban a történelemórán.

- Akkor nem kell magyaráznom. Nem is tartom fel tovább, Isten Önnel, polgármester úr!

– Isten áldja meg Önt is, gróf úr, adjon Önnek örök nyugodalmat!

– Köszönöm, Ámen! Most visszamegyek a várba, talán valóban megnyugszom. Isten legyen önnel és a várossal, polgármester úr!

– Önnel is, gróf úr! – kezet fogtak. León olyan erővel szorította meg Bretényi kezét, hogy az felszisszent. Ám a polgármestert most ez se bántotta: – A város megmenekült! - lelkenedett már az irodájában. - S ez a fontos! Különöse az Úr útjai, ember azt meg nem érti, fel nem foghatja.

– Nem tartom fel tovább, polgármester úr. Már így is túl sok idejét raboltam el. Megértését kérem!

– Nem zavart, gróf úr! Bármikor örömmel állok rendelkezésére. Kérem is Önt, amikor kedve engedi, legyen figyelemmel a város dolgaira.

– Ebben biztos lehet polgármester úr! – állt fel León, meghajtotta a fejét és indult az ajtó felé.

Bretényi felugrott, azzal a szándékkal, hogy kikíséri a rangos, jótevő vendéget, de León olyan gyorsan hagyta el az irodát, hogy nem maradt rá ideje. Egyszerűen eltűnt. Bretényi visszaült a székére és sokáig ült, tenyerébe hajtott fejével. Töprengett

– Igaz volt ez? Vagy csak képzelődött?

Gyorsan felugrott, kisietett a folyosóra, megkeresni azt a bizonyos ajtót. Majd ott megbizonyosodhat ép eszéről.

Az ajtó ott volt, és a kincses szoba sem tűnt el.

Visszaballagott az irodájába és tovább gondolkodott. Hogy is legyen hát? Mindenesetre, sürgősen össze kell hívni a Közgyűlést, és mindenről beszámolni, feltéve, hogy hisznek neki. A kincsről is, természetesen, döntsének együtt, mit kezdjenek a váratlan gazdagsággal. Ettől a gondolattól megnyugodott.

León ekkor már az utcán volt és érdeklődéssel figyelte a kis tér forgalmát. Ekkor azonban olyat látott, hogy még szellemtette is beleremegett. A Kálvária felől furcsa valami közeledett nagy hangzavarral. Elöl egy zölddel és fehér színekkel festett szörnyeteg loholt, fülsüketítő morgással, zakatolással, s maga után húzott nyitott oldalú szekereket, a kocsis egy üvegalitkában ült, de gyepő nem volt a kezében, valamiféle kereket markolt és erősen figyelte az utat. A nyitott járművet, amikben padok sorakoztak, emberek foglalták el, gyerekek, felnőttek, nők, férfiak vegyesen. Honnan is ismerhette volna fel León, hogy a város egyik büszkeségét, a városnéző közkedvelt kis turista-vonatot látja? Láthatatlanná tette magát és felszökkent az egyik üres padra. Az utasok természetesen nem sejtették, hogy egy fővel többen lettek. A mögötte lévő padon fiatal házaspár ült, az asszony két éves forma kislányt tartott a kezében, azt csitítgatta, mert a kicsi megéhezett és nyűgösködni kezdett.

Megálltak. A jobboldalon emelkedett a vár. Az utasok egy része leszállt, de a várakozók közül újak szálltak fel. León érdeklődéssel bámulta a várat, aminek falai közt közel 200 éven át rejtőzött. Kár volt, gondolta, hamarabb elő kellett volna jönnie, mert túlságosan sok változásról lemaradt, s most nehéz lesz bepótolnia, vagy akár csak megértenie sok mindent, amivel találkozik. Meglepve látta, hogy vizesárok veszi körül a várat, az ő életében még mocsaras volt a tó és a vár környéke, most meg, lám, a szép sétányokon emberek járkálnak. Örömmel fedezte fel, hogy emlékek bukkannak fel a múltból, vagyis nincs rászorulva az öreg Biczó emlékeire, vannak sajátjai is. S egyre több, egyre világosabb emlék. Ettől valósággal boldog lett.

A kis vonat nagy dudálások közepette ismét útnak eredt. Elhaladtak az Cifra-malom mellett, ami már az ő gyerekkorában is állt és működött. Egy márvány oszlopot pillantott meg az út jobb szélén, egyetlen szó volt ráírva: *Tóváros*. Csak nem önállósodott az idők folyamán a betelepülők lakta külső határterülete az uradalomnak?

Haladtukban egyik ámulatból a másikba esett. Hová lettek a zsellérek egykori szálnalmas viskói? Szép, gondozott városrészt látott a kisvonatról. Eltűnt a kedves kis földszintes vendégfogadó, ahová szívesen tértek be egy-egy hosszú sétalovaglás, kirándulás után. Aztán felfedezte, hogy emeletes, kastélyszerű szálloda áll a helyén.

Hamarosan befordultak az Angol Kertbe, itt már szinte minden ismerős volt a számára. A múromok ugyanúgy álltak, mint hajdanán. A nyári lak sem változott, csupán egy szépséges kis szökőkúttal díszített kör alakú térrel bővült a látvány. Innen már látszott a szabadtéri színház óriási területe. Mégis megvalósult hát Miklós bácsi vágya! De már aligha érte meg, szegény, hiszen egy évvel ő utána Miklós bácsit is elérte a végső pillanat. Akkoriban sokat bolyongott éjszakánként a kastély folyosóin, látta, hallotta sírni a kastély lakóit, családtagokat éppúgy, mint a cselédséget.

Egy órán át, amíg a vasúti túra tartott, León nem győzött álmélkodni, annyi csodát látott. Ezért érdemes volt majd' 200 évig várnia! – mondta magának, mintegy ön-vigasztalással. A Cseke- tónál horgászokat látott reménykedő arccal üldögelni apró székeiken. Ez a tó új volt számára

A polgármester rendkívüli lélekjelenlétének köszönhető, hogy jóformán meg se rezdült, amikor Leon hirtelen megjelent az irodájában. León az egyik széken ült, méltóságteljesen kihúzott derékkal, hanyag eleganciával keresztbevett lábakkal – Volna kevéske ideje számomra, polgármester úr?

– Parancsoljon, gróf úr! – állt fel tisztelettudóan Bretényi, mire León is méltóztatott felállni.

– Szeretnék kérdezni egy s más, ha nem zavarom rosszkor, polgármester úr.

– Bármit kérdezhet, gróf úr, örömmel állok rendelkezésére. Ez a legkevesebb, amit tehetek.

– Lekötelező az Ön finom modora, polgármester úr! A legjobb szalonokban is megállná a helyét úri viselkedése. Mondja, hol tanulta? Valaha még a gazdatisztek se tudtak így viselkedni, így aztán nem csoda, hogy a belső személyzet se szívesen látta őket a kastély termeiben.

– Az ön családja nagyszerűsége és kiváló emléke kötelez a tiszteletre, gróf úr. De mondta, hogy kérdezni óhajt tőlem valamit. Érdeklődéssel várom a kérdéseit.

– A város hihetetlenül sokat fejlődött, ez vitathatatlan. Ugyanakkor láttam fontos intézmények meglehetősen pusztulóban lévő épületét is. Ez ellentmondásnak tűnhet.

– Kétségtelenül igaza van, gróf úr de, hála az Ön ma délelőtti nagylelkű adományának, ezen a sajnálatos helyzeten nagyon gyorsan fogunk segíteni.

– Sok fiatal tanul a gimnáziumban?

– Szégyellem, de nem tudok pontos számot mondani Az bizonyos, hogy minden osztály telített, többet nem tudnának beiskolázni. Ha lenne egy jobb könyvtárunk, sokat segíthetne.

– Hová képzelné a könyvtárat?

– Van könyvtárunk, természetesen, csak az épület előregedett. Beázik, kicsi, bővíteni kellene. Még raktárhelyisége sincs a tartalék könyvek számára. Ki kellene menni a helyszínre, könnyebb volna saját szemével meggyőződni az igazságról.

–Menjünk! – állt fel León készségesen – Talán mutathatok önnek egy kis meglepetést.

Bretényi kiszólt a titkárnőjének:

– Kérem a kocsimat! Vagy inkább gyalog sétáljunk, gróf úr? Mihez volna inkább kedve?

– Ha már lóval nem lehet, inkább sétáljunk egyet.

– Sajnos, lóval nem szolgálhatok – tárta szét karjait Bretényi. – Napjainkban már csak munkára használják a lovakat a mezőgazdaságban.

– Milyen kár! A lovarda, láttam, még áll.

– Igen, az épület megvan, mégpedig tűrhető állapotban, de ló nincs benne! Lassú! Az autó, amivel idehozták Önt, gróf úr sokkal gyorsabb.

– Ha látta volna az én jó lipicai kancámat, nem így beszélne. Mint a vihar, olyan sebes volt, nem is tudta más megülni rajtam kívül.

Lassan, ráérősen sétálva mentek. León meg-megállt, érdeklődve nézegette a takaros házakat, a gondozott, rendezett utcákat, virágos ablakokat. Volt, olyan, amit felismert.

– Szép lett ez a város. Büszke lehet a városára, polgármester úr!

– Az is vagyok! De az Esterházyak is büszkék lehetnek arra, amit hátrahagytak az utódokra.

– Köszönöm az őseim nevében is, polgármester úr!

Félóra alatt elérték a Művelődési Házhoz.

– Hát ez az a bizonyos hely, ami a legtöbb fejtörést okozza mostanság, pedig nem olyan régi, mint az Esterházy kastély. Beázik, gyöngye a tetőzet, különösen a könyvtár felőli lapos tetőszerkezet, levegőtlen, javítani kéne. Sokba kerül! Igaz, már van rá fedezetünk, hála Önnek, gróf úr.

– Nos, akkor most figyeljen polgármester úr! Képzelve el gondolatban, milyennek szeretné látni, s meglátja, menten olyan lesz.

A Művelődési Ház felett remegni kezdett a levegő, s mintha valamilyen furcsa, kékes színű ködfátyol ereszkedne rá. Aztán olyannak tűnt, mintha az épület nőne, egyre magasabbnak látszott, majd eltűnt a csúnya, lapos, szürke palatető, helyette padlástér emelkedett, rajta pirosló cseréppel borított nyeregtetővel. A Ház könyvtár felőli végén zöld zsalugáteres díszes tornyocska is emelkedett.

– Erre vártunk évek óta, gróf úr! Köszönjük!

– A nyeregtetőre gondol, polgármester úr?

– Arra is, meg a csodára, hogy végre egyszer elkészüljön. Újfent köszönet érte Önnek, León gróf! Ráadásul padlástérrel és a kis toronnyal a könyvtárosok régi gondja is megoldódik, lesz saját raktárunk, s nem kell kilométerekre gyalogolniuk, ha a raktárból könyveket akarnak ki, vagy berakni.

– Isten Önnel, polgármester úr! Elmegyek. A dolgom most elvégeztem.

– Végleg elhagy bennünket, gróf úr? – sajnálkozott őszintén Bretényi.

– Nem, csak átmenetileg, most visszamegyek a várfalba, gondolkodni. Mindaddig ott leszek, amíg szükség nem lesz rám, de ezután sűrűbben fogok visszajárni az emberek közé. Ha tehetek valamit a városért, emlékezzék a szavamra, csak gondoljon rám, én érzékelni fogom a gondolatát, és azonnal visszatérek. Használja ki a varázserőmet. Felhatalmazom, hogy rendelkezék a képességeimmel.

– Köszönöm gróf úr, az egész város nevében! Az Úristen adjon önnek nyugodalmat és lelki békét, megnyugvást.

Ekkor León körül szivárványossá lett a levegő, a gróf szelleme szempillantás alatt eltűnt. Bretényi még látta, hogy a vártorony oldalán színes folt kezd felragyogni, majd az is semmivé foszlik. León visszaérkezett lakhelyére. A megújult Művelődési házat tündérszép ragyogásba vonta a felhőkből kibukkanó déli napsugár. A polgármester egyedül maradt.

BEMUTATJUK

Bartha István 1959-ben született Budapesten. Vendéglátó-ipari iskolát végzett, szakács és szakoktató képesítést szerzett. Konyhafőnöke volt a Kelet-Pesti Vendéglátó Vállalatnak, a Delfin Vendéglátó Kft-nek Budapesten, a Hont Étteremnek Honton, és a Várkapitány Étteremnek Drégelypalánkon. Jelenleg is Drégelypalánkon él feleségével, és három lányával. Otthonában kerestem fel, hogy elbeszéljessünk a mára mesteri fokon művelt hobbijáról, a türelemüvegek készítéséről.

Karaffa Gyula.: Számomra a legelső érdekes kérdés az, hogy egy ember hogyan találkozik a türelemüvegekkel, és hogyan jut arra az elhatározásra, hogy ő is ezzel akar foglalkozni? Azok közül a kevesek közül, akik ezt a hobbit művelik, általában a többség idősebb ember. Te mikor kezdted? Mi a te történeted?

Bartha István.: Honton dolgoztam 1993-1996 között, a Hont Étteremben. Rendszeresen bejáró vendégem volt Kolozsvári Grandpierre Miklós festőművész, aki Hontra költözött, ott alakított ki otthonát és műtermet magának. Ő maga hozzánk járt ebédelni, de vendégeit is gyakran elhozta az étterembe. Nem tudtam kicsoda ő, de amikor „nyolcvanhatodszor” jött be, akkor már beszélgettünk is erről-arról, ha épp nem volt más vendég. Valahogy ráterelődött a szó arra, hogy mivel foglalkozom a szabadidőmben? Mondtam neki, hogy nem sok szabadidőm van, de amikor mégis, akkor történelmi hajómodelleket készítek, ilyen indítatásom van...

K. Gy.: Tehát ekkor a modellezést már művelted...

*Bartha I.: Igen, gyerekkorom óta, az Úttörőszövetségben, a TIT-ben, de csakis történelmi hajómodelleket készítettem. Ezek a modelleken miniatűr faragványok vannak, ami mind fából készített kézimunka. Kolozsvári ebből leszűrte, hogy ha a faragványok és a miniatűr munkák érdekelnek, akkor biztosan érdekelne az a televízióból általa felvett riportfilm is, ami a türelemüvegről és azok készítőiről, gyűjtőiről szólt. *Palackba zárt világ*, ez volt a címe. Ez egy húszperces film volt, ebben találkoztam először a türelemüveggel, mint termékkel. Nagyon tetszettek az üvegek, és azt mondtam, nekem kell egy ilyen! A készítéssel kapcsolatban semmilyen információt, kiadványt nem találtam, abban az időben még nem volt számítógépünk, internetünk. Teljes mértékben önfejlesztő módon készítettem az első üvegeket, aztán jóval később az interneten is találtam ebben a témában információkat.*

K. Gy.: Gondolom, más türelemüveg-készítők is ugyanezt az utat járták be, amit te.

Bartha I.: Igen, amikor megismerkedtem más készítővel is, ez volt a tapasztalatom, mindenki így kezdte. Abban az időben velem együtt összesen hat ember foglalkozott türelemüvegekkel, de ezek közül négynek megvolt az az előnye velem szemben, hogy bányász volt.

K. Gy.: Hogy kerültél kapcsolatba más készítővel? Hogy tudták meg mások, hogy te is ugyanaz a hobbit műveled, amit ők?

*Bartha I.: Ebben is Kolozsvári Grandpierre Miklós volt a segítségemre. Ugyanis ő osztrák galériákkal is tartotta a kapcsolatot, oda küldött ki videó-anyagokat a festményeiről, és egyszer lefotózta, lefilmezte az én üvegeimet is, és azt is kiküldte a saját anyagával együtt egy galériába. A galériás, *Peter Huber* ráadásul türelemüvegeket is gyűjtött, és ismerte az akkori magyar készítőket. Aztán Ausztriából ő hívta fel rám a magyar készítő figyelmét, így kerültem be ebbe a társaságba. Tehát kerülő úton, Ausztrián keresztül szereztek tudomást rólam a magyar türelemüvegesek. Tízmillió emberből azt a hat üvegekészítőt nagyon nehéz volt megtalálni!*

K. Gy.: Említetted, hogy az akkoriban türelemüveget készítőik között négy bányász is volt. Miért volt ez előny nekik? Hogy alakult ki egyáltalán az, hogy a bányászok kezdtek el türelemüveg készítéssel foglalkozni?

*Bartha I.: Mint szakács, én voltam akkor a készítőik között a kakukktojás. Én azt csináltam, ami nekem megtetszett. Ők már értettek a türelemüveg készítéséhez, és mint bányászoknak, a türelemüveg egyik fő témájához, a bányász munkához is volt köziük, sokkal jobban ismerték, mint én. *Benke István* ennek ellenére akkoriban megjegyezte róluk azt, amire én nem is gondoltam, hogy „már túl okosak”. Merthogy munkáik készítéséhez drótot és műgyantát használtak. Ez annyit jelent, hogy drótból hajtották a figurákat, belemártották műgyantába, egy óra alatt megszáradt, lehetett festeni, és mondták, hogy ők egy óra alatt megcsinálnak egy családot az üvegbe. Én meg csak fából faragtam mindent, nekem egy figura elkészítése hat órába is belekerült.*

K. Gy.: Ám ez azt jelenti, hogy te ösztönösen a nehezebb, de autentikusabb utat jártad.

Bartha I.: Igen. A türelemüveg készítése valamikor a XVII.-XVIII. században alakult ki, és akkor is csak faragtak. Én tudattalanul, de a régi útra találtam rá, amikor első üvegeimet megcsináltam. *Göbölös Gyula* budapesti gyűjtő, az ország legnagyobb türelemüveg-gyűjteményének 147 darabja mind fából faragva készült. Ez volt az eredeti formája a készítésnek, és én nem akarok áttérni egy könnyebb, egy lazább módszerre, mert számomra így az igazi.

Hogy miért kezdtek a bányászok türelemüveget készíteni? Ennek végtelenül egyszerű magyarázata van. Az üveg, a palack, mint egyszerű tárolóeszköz megjelent a nemesfémhányákban, ahol a fémek kőzetből való kinyeréséhez tároltak bennük vegyi anyagokat, sósav és salétromsav keverékét, a királyvizet. Ezeket a palackokat természetesen csak nemesfémhányákban használták. Az ércet, a kőzeteket felhozták a felszínre, ahol összetörték, és a vegyi anyaggal keverték, kivonták belőlük a nemesfémeket. Ezt a vegyi anyagot fahordóban, faedényben nem lehetett szállítani, így jelentek meg a 2,5 literes ürtartalmú, négyszögletes, hasáb formájú üvegek. Pincetokba való üveg, ez volt a nevük akkoriban. És azért szögletesek, mert az üveget annak idején üveghutákban készítették, és az üveget sorozatban gyártva legegyszerűbb volt az üvegfúvó mestereknek szögletes formába összeállított léckeretbe fújni. Ráadásul egyszerűbb volt az üvegeket szállítani, ugyanolyan lécekből készített rekeszekben, a szögletes forma miatt. Miután kiürültek az üvegek, nem dobták el őket, hanem hazavittek belőle, és volt bányász, aki a szabadidejében elkezdte a bányászati témákat beleépíteni az üvegekbe. Idejük volt bőven, mert nem voltak állandóan a föld alatt a bányákban, és mivel ez volt a mesterségük, megéltek belőle, esetleg kis földet műveltek, vagy állatokat tartottak odahaza, tehát volt idejük másra is.

Így alakult ki az is, hogy az első türelemüvegek témája a bányászat, a bányász munka bemutatása. De általában minden bányász vallásos is volt, mert veszélyes munkát végeztek, hát hívő emberek voltak. Munka előtt is imádkoztak, úgy szálltak le a mélybe. Ezért lett a másik fontos téma a vallás. Minden más téma populárisnak számít a türelemüveg készítésben. Itt egy szabály van, üvegbe legyen építve. Belekerül az üvegbe hajó, faház, állatok, autók, repülőgépek, de akár bűvös kocka is. Talán nem lenne szabad elmondanom, de *Benke* barátom hazavihetett egyszer egy XVIII. századi üveget a miskolci múzeumból, ugyanis a múzeum kocsjá karambolozott, és az üveg is és a belső tartalma is megsérül. *Benke* restaurálta, javította, de levette a pontos méretet az eredeti üvegről. Javaslatomra egy pesti üvegfúvó kisiparossal készítettünk négyöt ilyen formájú és méretű üveget, amit elosztottunk egymás közt, így elmondhatom, hogy van eredeti, XVIII. századi formájú üvegem, másolatként. Ilyenbe is építettem többször, de még üres, építésre váró is van. Egy ilyen üveg minimum nyolc-tízezer forintba kerül önmagában, hiszen kézműves termék, és kevesen vannak, akik elvállalják a készítését, illetve el tudják készíteni. Nehéz hozzájutni.

K. Gy.: Visszatérve a te történetedhez, ott tartottunk, hogy a Kolozsvári Miklós által felvett film megnézése után dolgozni kezdél...

Bartha I.: Igen, igen, több üveget készítettem, ráment jó sok éjszakám, de megvalósítottam azt, amit kigondoltam. A modellezős háttérrel, teljesen egyedül meg tudtam valósítani mindent, megtanultam a szakmai fogásokat, fortélyokat. De aztán kiderült számomra, hogy a modellezés egészen más, más technika. A türelemüveg készítése az alkalmazkodás művészete. Hogy hogyan tudja megoldani az ember azt, amit kitalált. Irreális dolgokat is meg tud valósítani, csak ki kell találnia, hogy hogyan tegye azt meg. Akár a bűvészek.

K. Gy.: Az első üvegedet ki látta, és mit szolt hozzá?

Bartha I.: A család. Tetszett nekik, elfogadták. Első üvegem témájánál sem sokat tévedtem, bár nem bányász téma volt. Egyszerű volt, de annál nagyobb örömet okozott, hogy alkalmas vagyok a készítésre. Egy feszületet raktam bele az üvegbe, ami egy pásztorfaragás utánzata volt. Témája, jellege teljesen pásztorfaragás jellegű volt, ebbe találtam bele tudattalanul. Később keresgéltem témák és készítőik után, megtaláltam másokat, és rengeteg alkotást néztem meg. Prepszl Zoltán egy fiatal nagyoroszi készítő bár közel lakik hozzám, de csak tavaly óta ismerem, amikor is egy budapesti kiállításon együtt szerepeltünk.

(Prepszl Zoltán már szerepelt türelemüvegeivel a Börzsönyi helikonban. A Szerk.)

A Wikipédián megcsinálták a türelemüveges cikket, rajta vannak velem együtt a magyarországi készítők. (<http://hu.wikipedia.org/wiki/Türelemüveg> A Szerk.) Most már tudunk egymásról, együtt szerepelünk kiállításokon, könyvben is, de mindmáig teljesen egyedül, szabadon alkotok. Rengeteg szép formájú üvegeim vannak eltéve, amiket majd egyszer beépítek.

K. Gy.: Gyakorlatilag amit te művelsz, az a népművészet kategóriájába tartozik. Nem gondolod, hogy a populárisabb darabok az évek múlásával ugyanezt a rangot fogják megkapni?

Bartha I.: Úgy is lehet mondani, hogy a népművészetbe tartozik, amit csinálok. Az általam személyesen is ismert készítőik bár hagyományosan türelemüveget készítenek a szó abban az értelmében, hogy üvegbe építenek, de a témaválasztás alapján populárisak. Munkájuk általában a bravúrra épül. Például megcsinálják azt, hogy egy kockát épít az üvegbe több ezer gombostűből, vagy egy működőképes autómódellet, aminek még brummog a motorja is. Kevesen vagyunk, akik témában is a hagyományoshoz ragaszkodunk. Ezzel nem azt mondom, hogy a populárisabb témát feldolgozó munkája értéktelen, vagy kevesebbet ér, mint amit én csinálok, csak nekem azok kevésbé tetszenek. Elképzelhető, hogy évtizedek múlva az ő munkáik is múzeumok polcain lesznek láthatóak, mint népművészeti tárgyak.

K. Gy.: Milyen szabályok vannak a türelemüveg készítésében, amit feltétlenül be kell tartani annak, aki a hagyománytól tart ki?

Bartha I.: Benke István azt mondta egyszer, nyugodtan rakhatok fémet is az üvegekbe, de az is fából legyen! Magyarán, maximum fémhatású festékekkel festhetem meg a tárgyakat, például a lapátokat, csákányokat, csilléket, fémet tilos beépíteni, mert az rontja a minőséget. Egyszer használtam addig üvegeimnél egy darab rezet, de mivel azt már nem tudtam visszabontani, az benne maradt. Másik szabály, hogy a készítő a nevét ne tegye bele jól látható helyre az üvegbe, *Peter Huber* gyűjtő például első üvegeimnél ezt kifogásolta, ezért nem is vásárolt belőlük. Azóta a nevemet csak az üveg alján helyezem el, ami csak akkor látható, ha valaki felemeli és alánéz. Lehetőleg az üvegválasztásra is figyelni kell, nem igazán szép a mai modern csavaros tetejű üveg. Más szabály gyakorlatilag nincs. Ettől függetlenül én ragaszkodom ahhoz is, hogy a figurák ruháinak festése is olyan legyen, mint egykoron, a benne lévő tárgy is korhű kialakítású legyen. Sokat olvasok ehhez, képeket nézegetek, tanulok a bányászatról, bányákról. Igyekszem én is bemutatni a bányászéletet, persze a régi, kézi fejtést, hagyományos kitermelést. Van olyan üvegem, amibe direkt beépítettem egy bányaműveletet is, hogy ezzel is autentikusabb legyen. Nem mindegy, milyen kort ábrázol a jelenet, ragaszkodni kell a korra jellemző dolgokhoz. Az üvegbe beépített kövek, kavicsok sem lehetnek az útszélről, azoknak is oda illőnek kell lenni. Utána kell olvasni az ásványoknak is, de úgy is, hogy melyik hogyan ragasztható, hogyan dolgozható be az üvegbe. Ásványbörzékre is járok például a PECSA-ba. A vallási témájú üvegekhez pedig a Bibliát olvasom, a bibliai történetet képzelem el, milyen lenne beépítve az üvegekbe.

K. Gy.: Gondolom a legtöbb türelemüveg készítő nehezen válik meg teremtményétől, te vajon adtál-e el, vagy adsz-e el üvegedet?

Bartha I.: A legtöbb üvegem magánszemélyekhez, gyűjtőkhöz került, nem sok, vagy tíz-tizenkét üvegem van nálam manapság. Betegségem miatt volt egy időszak, amikor nem tudtam készíteni, de most is van egy üvegem, ami megrendelésre készül, hiszen megint tudok dolgozni. Természetesen nem ragaszkodom az eladáshoz, de ha vevő kerül rájuk, meggondolom. Az elkészítés körül komoly szellemi tevékenység is zajlik, épp ezért is ragaszkodom az üvegeimhez.

K. Gy.: Hogyan készíted az üvegeket? Látom, te is szemüveges vagy.

Bartha I.: Amikor időm van, csinálok. Jó szem kell hozzá valóban, épp ezért nagyítót használok emellé a szemüveg mellé, ilyen talpas asztali nagyítót. Természetesen először a készítendő üveget fejben meg kell tervezni. Skicceket csinálok hozzá, megtervezem a bánya szintjeit, pálcika figurákkal rajzolom le a terveimet, amit aztán később fába faragom. A beépítést csak kitarotán lehet végigvinni, de csak akkor csinálok, ha kedvem van. Nem lehet kilenc hónapig ugyanazt csinálni.

K. Gy.: Milyen fából faragod a figurákat?

Bartha I.: Először a hagyományos fenyőfából dolgoztam, ami a hajóépítő múltamból maradt, aztán áttértem a hársfára, mert egyenletes, csomómentes, könnyen faragható, amíg ki nem szárad. Kiszáradva keményre válik, időtállóvá.

K. Gy.: Rontottál-e el már üveget?

Bartha I.: Volt már erre is példa. Egyszer hajszáritóval száritottam egy üveget, hogy hamarabb száradjon a ragasztás. Eltört az üveg nyaka a belső feszültségtől. Biztosan ott volt benne valamilyen repedés és a meleg szétnyomta. Ennyi volt összesen az eddig elkövetet hibám.

K. Gy.: Tudsz-e még valami érdekes történetet a türelemüveggel kapcsolatban elmondani?

Bartha I.: A bányákban a termelési feljegyzések mellett a kiürült királyvizes üvegeket arra is használták, hogy azokba tették szemléltetésre a bánya ásványait, és mellé írták, melyikből mennyit bányásztak az adott évben. Akár leltári nyilvántartásnak is vehetjük. Sokszor a bánya vezetője, üzemeltetője ajándékba adott ilyen üvegeket az oda látogatóknak, vagy a tekintélyes uraknak, a tulajdonosoknak. Mert általában egy-egy ilyen bányának a tulajdonosai királyok, grófok, fejedelmek voltak, gazdag urak. Számukra bemutató jelleggel is készültek ezek az üvegek a bányajelenetekkel, mert elég ritkán látogattak le a tulajdonukban lévő bányákba, de a lenti életre, munkára kíváncsiak voltak. De készítettek türelemüveget a börtönökben a rabok, vagy a rendházakban az apácák is, természetesen ők vallási témájú üvegeket csináltak. Ugyanebben a témában tudógondozók lakói is készítettek üvegeket. Hajós témát meg természetesen a tengeri utazók, a hajósok.

És még egyet engedj meg, hogy megmutassak. *(Keretezett „képet” mutat, ami gyakorlatilag síkba kiterített türelemüveg hatását adja, ugyanazokkal a faragásokkal, figurákkal.)* Ezt a típusú munkát Agricola ládikának hívják, emlékezve és tisztelegve az ugyanilyen nevű emberről. Négy darab ilyen munkám van. A legenda szerint a tudós Agricola valamelyik bánya környékén tartózkodott, amikor egy tulajdonos megkérte, hogy nézzen utána, miért van egyre kevesebb kitermelt fém a bányában. Ő volt az, aki az első feljegyzéseket készítette, könyveket írt a bányamunkákról, és a bányászati tevékenységekről. Hogy a hiányzó fémet megtalálta-e, senki sem tudja, de az ő beszámolóit adták az első igazi élményt a bányászletről a bányát soha nem látott embereknek. (http://hu.wikipedia.org/wiki/Georgius_Agricola A Szerk.)

K. Gy.: Milyen terveid vannak még a jövőre nézve? Gondolom, folytatod tovább a megkezdett munkát.

Bartha I.: Természetesen. Megunni ugyan lehet időlegesen ezt a munkát, de abbahagyni nem. Karácsonyra szeretnék elkészíteni egy már elkezdett üveget, amit mostanában kértek tőlem. Aztán csinálom sorba a többieket.

K. Gy.: Megköszönöm a rám fordított idődet, a válaszokat. Igazán érdekes világ tárult fel szavaidat hallgatva és tárgyaid nézve. További munkádhoz kívánok rengeteg türelmet. És szép üvegeket!

Религиозна сцена
1900. Чугунски
модели за

PALACKBA ZÁRT BÁNYÁSZAT
BERGMÄNNISCHE
GEDULDFLASCHEN

BENKE ISTVÁN - PETER HUBER

HÖRÖMPŐ GERGELY

Halottak napja

Meghatódva hajtom meg fejemet,
és egy furcsa öröm emeli a szívem,
embereknek adtam fő kincsemet,
kiteregettem szőnyeg-lelkemet.

Tapostak rajta árulók, hóhérok,
lépdeltek azon drága angyalok.
Nemcsak mennyei fehér lelkek,
hanem mindaz, ki velem andalog.

Halotti tor volt ez az élet,
de véget ér a vacsora, csupán
az élmény marad maradandó,
élni akarunk a halál után.

Óh, jó Uram, az élet elszaladt.
Lassan a rossz és hirtelen a jó.
A túlsó partról némán integet
az elmúlt baj, meg a jövő jó.

Fehér fürdőruhában barna bőrű
leányka és a jóapám,
aki barátom volt, nemcsak családfő,
meg bölcsszavú vén kis kun nagyapám,

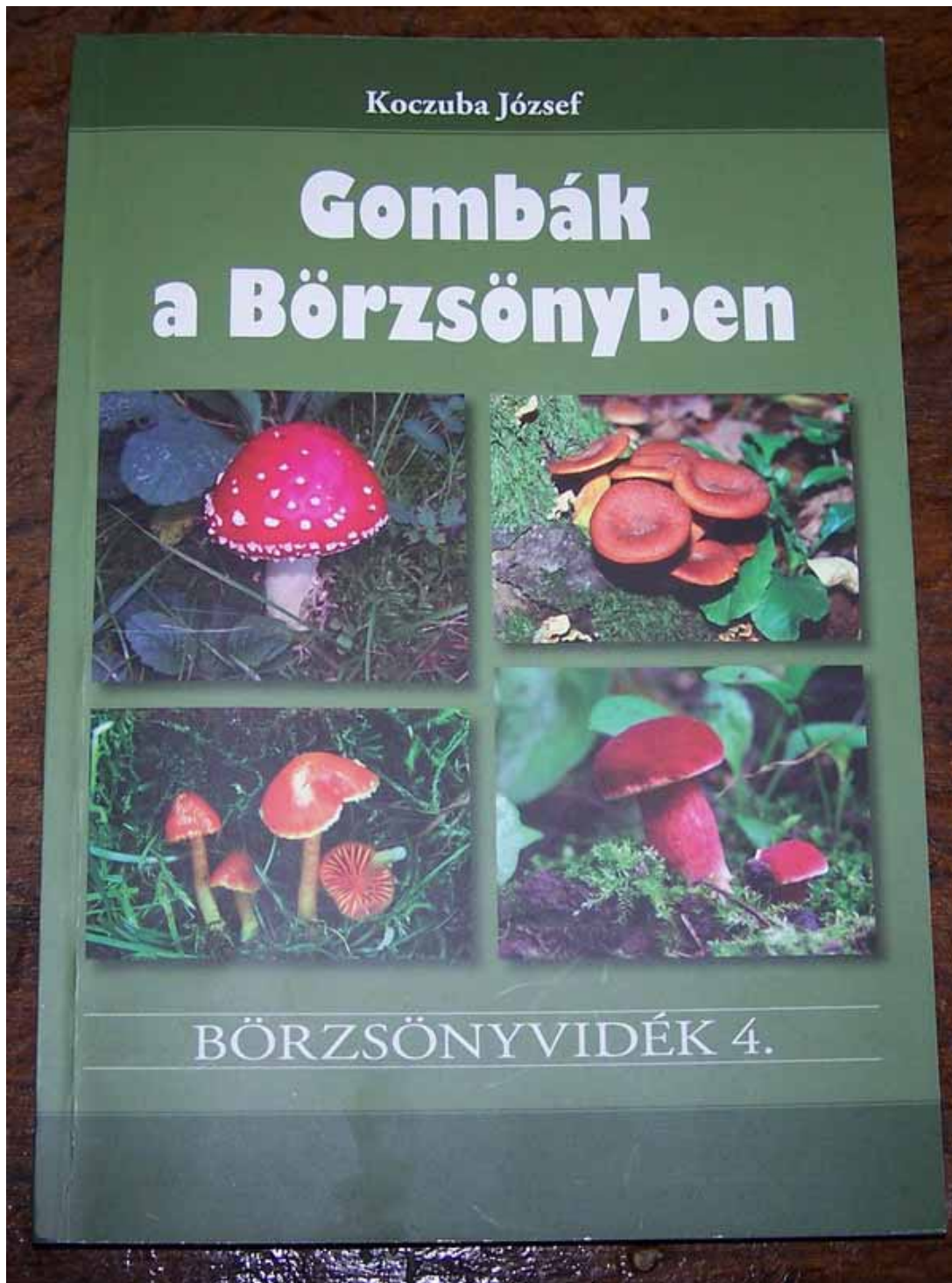
és mindazok, kik elmentek mellőlem
fiatalon, vagy élet alkonyán,
integetnek, ne csüggedj el fiú.

KÖNYVAJÁNLÓ

Megjelent a *Börzsöny Múzeum Baráti Köre* kiadásában a *Börzsönyvidék* sorozat 4. darabjaként (több magányszemély, az NKA, az Ipoly erdő ZRT, és több település önkormányzatának támogatásával) a **Gombák a Börzsönyben** című kötet. A könyvet írta és a fényképeket készítette **Koczuba József**. Szakmai lektora **Benedek Lajos**, szerkesztői **Fésű József György** és **Koczuba József**. A kötet hiánypótló mű, csak a Börzsönyben megtalálható gombákkal foglalkozik. Talán ezért is, de az első kiadás gyakorlatilag elfogyott, Fésű József Györgytől kapott információ alapján a második kiadást az érdeklődők 2011. májusában várhatják. Néhány darab talán kapható még Nagyoroszipan és Drégelypalánkon.

A Szurdokpüspökiben több alkalommal megrendezett *Poéta Piknik* költőinek részvételével, Kontra Marika Szvita szerkesztésében, Becsó Zsolt előszavával, digitális (PDF) formátumban megjelent a **Pegazus szárnyain antológia**.
Információk a kiadvánnyal és a Pegazus szárnyain elnevezésű Poéta Piknikkel kapcsolatban:

Kontra Marika Szvita: 06 20 / 918 50 70 szvitaster@gmail.com

Csapó Lajos: 06 20 / 80 60 409 csapolajos@gmail.com

PEGAZUS SZÁRNYAIN

Poéta Piknik

ANTOLÓGIA

1 - 6.

PROGRAMAJÁNLÓ

MEGHÍVÓ

a Pest Megyei Múzeumok Igazgatóságának Aszódi Petőfi Muzeális Gyűjtemény és Kiállítóhelye
2170 Aszód, Szontágh lépcső 2.

Tisztelettel meghívja Önt, kedves Családját és Barátait a 2010. december 10-én (pénteken) 18 órakor megnyíló

KARÁCSONYI TÁRLAT – KARÁCSONYI VÁSÁR rendezvényére!

A vendégeket köszönti:
Sztán István polgármester,
az Aszódi Kistérség Önkormányzatainak Többcélú Társulása elnöke

A kiállítást megnyitja: Asztalos Tamás

A TÁRLAT – VÁSÁR 2010. december 20-ig, 9⁰⁰ - 16⁰⁰ óra között tart nyitva.

A kiállított alkotások megvásárolhatók, kitűnő ajándékok lehetnek szeretteiknek!

RÉSZTVEVŐ ALKOTÓK:

Fafaragás, intarzia:

Budai András, Gódor András, Szerneck Zoltán

Festészet, tűzzománc:

A. Molnár Márta, Fedinecz Atanáz, Kárász Zoltán, Ladócsy László, Lőrincz Ferenc, Orvos András, Rébb Adrienn

Film, zene:

Rácz Zoltán, Rónai Lajos

Fotóművészet:

Jekken Péter, Leitli Norbert, Odler Zsolt, Tomaš Truhlař

Irodalom, tudomány, mese:

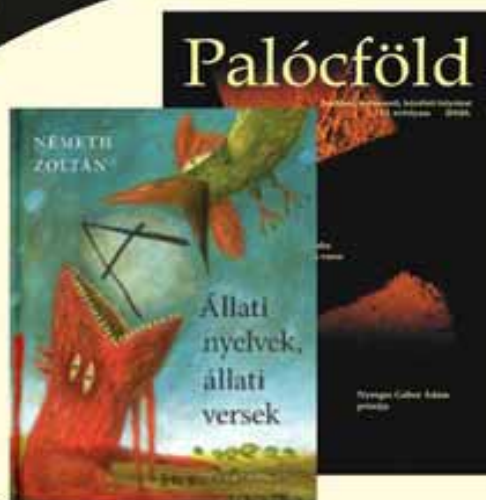
Dr. Asztalos István, Barabás Tamás, Bartók Anikó, Hagymásy András, Polgár Jutka,
Dr. Rácz J. Zoltán, Szabó Margit

Kerámia, iparművészet:

Bredák Júlia, Fazekas Lajos, Tóth Gábor

Meghívó

A Palócföld irodalmi, művészeti, közéleti folyóirat
és a Balassi Bálint Megyei Könyvtár
szeretettel meghívja

2010. dec. 9-én
(csütörtökön)
16.00 órakor

a könyvtár előadótermébe
(3100 Salgótarján, Kassai sor 2.)

a Palócföld Könyvek új kötetének és
a folyóirat decemberi lapszámának bemutatójára
Köszöntőt mond **Molnár Éva**, a BBMK igazgatója
Vendég: **Németh Zoltán** költő, kritikus, irodalomtörténész
Beszélgetőtársa **Mizser Attila** író, költő, főszerkesztő

Palócföld

**A NYUGÁLLOMÁNYÚ LÉGVÉDELMI
TŰZÉREK
BAJTÁRSI EGYESÜLETE**

**2010 DECEMBER 18. -ÁN DÉLUTÁN
15.30 ÓRAKOR TARTJA**

**A
NYUGAT-NÓGRÁDI NEMZETI
KISEBBSÉGEK KARÁCSONYI
ÜNNEPI RENDEZVÉNYÉT
MELYRE**

**TISZTELETTEL MEGHÍVJA A KÖRNYEZŐ
TELEPÜLÉSEK CIVIL SZERVEZETEI
TAGJAIT, ÉS AZ ÉRDEKLŐDŐ LAKÓIT.**

**SZÍNHELYE: MŰVELŐDÉSI HÁZ
NAGYOROSZI KERTÉSZ ÚT 45**

**A RENDEZVÉNY CÉLJA: BEMUTATNI
A MAGYARORSZÁGON, BÉKESSÉGBEN
EGYÜTT ÉLŐ NEMZETISÉGEK, MA IS
ÁPOLT KULTURÁLIS HAGYOMÁNYAIT**

A MŰSORBAN FELLÉPNEK:

**A SZLOVÁK KISEBBSÉG RÉSZÉRŐL:
GALGAGUTA, VANYARC
TÁNCCSOPORTJAI,**

**NÉMET KISEBBSÉG RÉSZÉRŐL:
BERKENYE - NEMZETISÉGI
VEGYES KÓRUS,**

**MAGYAR RÉSZRŐL:
PÁL ISTVÁN, A TERESKEI DUDÁS
A MEGYAR KULTÚRA LOVAGJA
A NÉPMŰVÉSZET MESTERE
MADÁCH IMRE DÍJAS
LEGÉNDI HAGYOMÁNYŐRZŐ
NÉPDALKÖR,**

**A SZERVEZŐ EGYESÜLET NEVÉBEN:
BŐRZSÖNY GYERMEK NÉPTÁNC
EGYÜTTES – NAGYOROSZI,
ÉS A MEGHÍVOTTAK RÉSZÉRŐL:
SZOKOLYA – FÉRFI DALÁRDA
MYTNE LUDANY - ASZONYKÓRUS
SZLOVÁKIÁBÓL.**

PÁLYÁZATOK

Pályázat a Spangár-díjra

A rétsági Spangár András Irodalmi Kör pályázatot hirdet vers és prózairók részére. A pályázaton korhatár és témakör megkötése nélkül, minden alkotó részt vehet. Kizárólag máshol meg nem jelent írásművekkel lehet pályázni! Az írásokat digitálisan is kérjük mellékelni. A pályázatok terjedelme nem haladhatja meg az öt gépelt oldalt.

(Word, Times New Roman, 1.5 sortáv)

A jeligés pályázatok mellé, zárt borítékban kérjük mellékelni a jelige feloldását. Egy jeligéhez maximum három írásmű tartozhat.

Az írásművek leadási határideje: 2011. január 15.

Cím: Spangár András Irodalmi Kör – Városi Művelődési Központ és Könyvtár 2651 Rétság,
Rákóczi út 26., Pf.: 24.

A legjobbnak ítélt alkotás elnyeri a díszes kivitelű Spangár András emléklakettet és a hozzá járó oklevelet. Az arra érdemes írásokat megjelentetni tervezzük a Kör 2011. évi antológiájában és a Kör honlapján is.

Felhívás amatőr humoristák részére

Amatőr **humoristák** jelentkezését várjuk, **szerzői és előadói** kategóriában egy vagy **maximum két pályaművel**. Szerzői kategóriában írásban (írásonként legfeljebb 2 nyomtatott oldal), előadói kategóriában hanganyaggal (CD, MP3 legfeljebb 5 perc), vagy videó, DVD anyaggal (MPEG, AVI, legfeljebb 5 perc). A műveket postán, e-mailben, vagy személyesen lehet eljuttatni. A beérkezett pályaműveket szakmai zsűri bírálja el. A pályázók meghívást kapnak a **2011. február 19-én** megrendezésre kerülő „**Humorpercek**” című rendezvényünkre, melyen a legjobbak neves humoristákkal együtt fel is léphetnek.

Beküldési határidő: **2011. január 17.**

Cím: Klebelsberg Művelődési Központ 1028 Templom u. 2-10.

www.kulturkuria.hu

tel.: 392-0860, fax: 392-0862

e-mail: tamasi.gabriella@kulturkuria.hu

Természetesen egy személy több kategóriában is indulhat. Szerzőiben csak saját művel, előadóiban pedig más szerzeményével is lehet nevezni.

Bp. 2010. 11. 08.

Tisztelettel: Tamási Gabriella

igazgatóhelyettes

E havi számunk szerzői:

Ács Bódog (Barót, Háromszék Vm. 1942) Pápa, író,
nyugalmazott honvédtiszt

Csáky Károly mkl. (Kelenye, 1950) Ipolyság,
helytörténész, költő, tanár, néprajzkutató

Elbert Anita ( ) Veszprém, tanár, író, költő

Hörömpő Gergely (Kisvác, 1945 - Kisvác, 2007)
református lelkész, költő

Ketykó István (Szügy, 1946) Verőce, nyugdíjas
köztisztviselő, költő

Kovács T. István (Füzesgyarmat, 1935) Vác, újságíró,
író

Kő-Szabó Imre (Orosháza, 1936) Vác, író

Pongrácz Ágnes (Balassagyarmat, 1968) Szanda,
tanár, költő

Pribojszky Mátyás (Okány, 1931) Tata, író

Szajbely Zsolt (Balassagyarmat, 1987) Rétság, költő,
író, előadó

Székács László (Budapest, 1946) Budapest,
nyugdíjas mérnök, költő

Végh József mkl. (Diósjenő, 1953) Diósjenő,
helytörténész, művelődési ház igazgató

Impresszum:

Alapító-szerkesztő:
Karaffa Gyula

Helytörténet:
Végh József mkl.

Képzőművészet:
Konczili Éva

Szerkesztőség címe:
2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19

Telefon:
+3630-383-5385

Email cím:

karaffagy@gmail.com

hgev@freemail.hu

Weblapok:

www.karaffamese.freewb.hu
www.karaffagy.freewb.hu
www.karaffaboros.freewb.hu

**Terjesztés kizárólag PDF
formátumban.**

**Internetes lapunkra is vonatkoznak a szerzői
jog védelmének szabályai, ezért a Börzsönyi
Helikonban megjelent bármilyen anyag más
felületen, lapban való felhasználásához az
érintett Szerző
előzetes engedélye szükséges!**

Bartha István: Türelmüveg (részlet)